

**UNIVERZITET CRNE GORE
FILOLOŠKI FAKULTET**

Danila Bojovića bb
P.f. 91
81402 Nikšić
Crna Gora

**UNIVERSITY OF MONTENEGRO
FACULTY OF PHILOLOGY**

Danila Bojovića bb
P.O. Box 91
81402 Nikšić
Montenegro

Tel.: +382 40 224 008, 243 912, Fax: +382 40 224 008, www.filososki.ucg.ac.me, e-mail: filoloski@ucg.ac.me

Broj: 01- *1133/5*
Nikšić, 3. 7. 2023.

UNIVERZITET CRNE GORE

Odboru za doktorske studije

Senatu

U skladu sa Pravilima doktorskih studija dostavljamo materijal za sjednicu Odbora za doktorske i Senata Univerziteta Crne Gore za mr Tamaru Labudović:

- Obrazac D3 sa propratnom dokumentacijom.

DEKAN
Igor Lakić
Prof. dr Igor Lakić

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOLOŠKI FAKULTET
Broj: 01- 1133/3
Datum: 27. 06. 2023. godine

UNIVERZITET CRNE GORE
Centar za doktorske studije
Senat

Na osnovu člana 64 stav 2 tačka 9 i člana 65 Statuta Univerziteta Crne Gore a u vezi sa članom 43 Pravila doktorskih studija, Vijeće Filološkog fakulteta, na sjednici održanoj 27. jula 2023. godine, utvrdilo je

PRIJEDLOG

I

Usvaja se Izvještaj Komisije za ocjenu doktorske disertacije i prihvata se doktorska disertacija, doktoranda mr Tamare Labudović, pod naslovom: "Groteska kao stilski postupak u romanima Mirka Kovača".

II

Predlaže se sastav Komisije za odbranu doktorske disertacije:

Prof. dr Vesna Vukićević Janković, redovna profesorica Filološkog fakulteta Univerziteta Crne Gore (mentorka),

Prof. dr Sava Damjanov, redovni profesor emeritus Univerziteta u Novom Sadu,

Prof. dr Ljiljana Pajović Dujović, redovna profesorica Filološkog fakulteta Univerziteta Crne Gore.

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOLOŠKI FAKULTET
DEKAN
Prof. dr Igor Lakić

OCJENA DOKTORSKE DISERTACIJE

OPŠTI PODACI O DOKTORANDU		
Titula, ime i prezime	Mr Tamara Labudović	
Fakultet	Filološki fakultet Univerziteta crne Gore	
Studijski program	Crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti	
Broj indeksa	1/2017	
MENTOR/MENTORI		
Prvi mentor	Prof. dr Vesna Vukićević-Janković, redovni profesor	Univerzitet Crne Gore, Filološki fakultet
Drugi mentor	(Titula, ime i prezime)	(Ustanova i država)
KOMISIJA ZA OCJENU DOKTORSKE DISERTACIJE		
Prof. dr Sava Damjanov, emeritus	Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet Ustanova i država predsjednika komisije)	
Prof. dr Vesna Vukićević-Janković, redovni profesor)	(Ustanova i drž, Univerzitet Crne Gore, Filološki fakultet	
Prof. dr Ljiljana Pajović-Dujović, redovni profesor	Univerzitet Crne Gore, Filološki fakultet	
Datum značajni za ocjenu doktorske disertacije		
Doktorska disertacija i Izvještaj Komisije dostavljen Biblioteci UCG	25. 5. 2023.	
Javnost informisana (dnevne novine) da su Doktorska disertacija i Izvještaj Komisije dati na uvid	26. 5. 2023.	
Sjednica Senata na kojoj je izvršeno imenovanje komisije za ocjenu doktorske disertacije	17. 5. 2023.	
Uvid javnosti		
U predviđenom roku za uvid javnosti bilo je primjedbi?	U predviđenom roku za uvid nije bilo primjedbi.	
OCJENA DOKTORSKE DISERTACIJE		
<p>1. Pregled disertacije (bibliografski podaci o disertaciji i sažetak disertacije)</p> <p>Disertacija <i>Groteska kao stilski postupak u romanima Mirka Kovača</i> mr Tamare Labudović napisana je na 239 stana teksta. Podijeljena je na 14 poglavlja sa potpoglavljima. To su: UVOD, GROTESKA KAO KOVAČEV OTKLON, O GROTESCI I GROTESKNOM, O TEORIJI GROTESKE G. R. TAMARINA (Širina značenja riječi groteska , Groteskno je uvijek relativno, Groteska i san, Groteska i totemizam), KROZ GUBILIŠTE ZBOG GUBILIŠTA (Tri hajke na jednog pisca, Pohvala i pokuda Gubilišta (Buka i bijes zavičaja), Pesimizam, sunce, Hercegovina i crne limuzine), GUBILIŠTE (Groteskno u romanu Gubilište, Groteskno oblikovanje prostornih struktura u Gubilištu, Groteskno oblikovanje romaneskih junaka u Gubilištu), KOVAČ I KAMI, STRANAC I GUBILIŠTE – u funkciji priloga (Ugrožavanje romanesknog koda i način temporalno-spacijalne organizacije, Tamnica kao početak i kraj, Smrt i požuda i smrt Boga, Smrt roditelja), MOJA SESTRA ELIDA (Spoljašnja i unutrašnja kompozicija; informativnost Uvoda i samopredstavljanje Antona Biriša, Groteksna i destruktivna</p>		

Hercegovina bez vjetra; uništenje kao uslov za novo rođenje, Hodajući mrtvac, Zazijin groteskni porod, Groteskno tijelo slabasnog prestolonasljednika, Groteskni bal u kući Biriša, Čulni pokrov i erotični odar, Antropomorfizirani mrtvački kovčeg i pretvaranje u prah porodične kuće Biriša), MALVINA, ŽIVOTOPIS MALVINE TRIFKOVIC (Malvina kao životopis ili o žanrovskoj nedefinisanosti, Klasifikaciono semantičko polje i antipolje; junakinja i antijunakinja; svetica i grešnica, Homoseksualnost kroz prizmu groteske, Malvina i Katarina ili preobražaj iz njezne ljubavnice u mučiteljku, Nosioci religijskih kodova kao groteskne konstrukcije i desakralizacija svetog prostora, Testament ili ozbiljan dokument u okvirima ozbiljno-smiješnog, Groteska kao posljedica mržnje, Groteskni likovi kao dike i ponosi), RUGANJE S DUŠOM (Anđeo nakaza, đavolski dječak i pticoliki hroničar, Fatalnost veze s Birišima, Groteskna kuća Meštrevića, Đavo lično ili đavo – estetika, Maloumni Goja na epiloškoj granici romana ili ukrsnuća i spasenja nema, Groteskni fratar, perveznjak i mrzitelj i raskomadani Isus Hrist), VRATA OD UTROBE (Uvod ili o postmodernističkim devijacijama funkcije pripovjedača, Uzdržanost prema antifašističkoj naraciji i aktivacija hladne groteske, Antifistička borba i njena semantizovana redukcija, Kvaziuzdržanost prema komunizmu; Stjepan K. i Tomislav K., Biblijski koncept mučeništva i dominacija simbola, Utroba rodne Hercegovine, Groteskno izobličjenje likova kroz biblijski motiv bratoubistva), UVOD U DRUGI ŽIVOT KAO POETIČKA PREKRETNICA (Groteska kao klasifikator Kovačevog romanesknog opusa, Dva pogleda na Uvod u drugi život, Složeni žanrovski mozaik i groteskna destrukcija simbola, Obed sa popovima, Nužnik Majke Tereze, Anđeli – buljooki imbecili i svete tajne, Zavičaj i grad – pakao, Praznovanje i životinjsko krvoproliće), DAŽD OD ŽIVOG UGLJEVLJA – prikaz u funkciji priloga i ZAKLJUČAK. Zastupljeni su i popis citirane literature (106 referenci) i prilozi.

U uvodnom dijelu disertacije definisan je predmet, cilj i metodološki okvir istraživanja. U narednoj cjelini ukazano je na grotesku kao sredstvo Kovačevog otklona od tradicionalne narativne paradigme i navedeno dosadašnje tretiranje te problematike u nauci o književnosti. Dat je i osvrt na poetiku ovog autora i istaknut je značaj bogate esejističke građe za njenu rekonstrukciju. Nakon toga pažnja je usmjerena na definisanje groteske, odnosno grotesknog postupka u umjetnosti uopšte, na razvoj, tretiranje i širi kontekst ovog umjetničkog problema. Pored sagledavanja epohalnih studija o grotesci (Kajzerove i Bahtinove) i modernih teorija, posebna pažnja usmjerena je na teoriju G. R. Tamarina. Nakon toga je kroz prizmu društveno-istorijskog konteksta istražen slučaj romana *Gubilište*, prvo hvaljenog, a onda osuđenog i bojkotovanog teksta, s ciljem ukazivanja na cenzorske udare i na političku osudu književnog djela.

Centralni dio disertacije realizovan je kroz šest poglavlja u kojima se izučava groteskni kod u Kovačevim romanima *Gubilište*, *Moja sestra Elida*, *Malvina*, *Životopis Malvine Trifković*, *Ruganje s dušom*, *Vrata od utrobe* i *Uvod u drugi život*. Postavljeni istraživački zadaci ukazuju na primjenu grotesknog postupka, potom kandidatkinja analizira način njegove aktivacije, zatim sagledavaju posljedice i estetski efekti koji iz te aktivacije proizlaze i na kraju iznose zaključci. Na osnovu sprovedenog istraživanja izvršena je klasifikaciju Kovačevog romanesknog opusa uzimajući intenzitet zastupljenosti grotesknog postupka kao osnovno mjerilo.

Disertacija sadrži i dva poglavlja koja imaju funkciju priloga i u kojima se sagledaju dva problema koja doprinose osnovnom cilju istraživanja. Prvi se odnosi na metatekstualne veze Kovačevog romana *Gubilište* i bisera evropske književnosti, Kafkinog romana *Stranac*. Drugi prilog bavi se dijaloškim odnosom Kovačevog djela prema biblijskom tekstu, za koji se konstatuje ostvarivanje statusa paradigmatškog obilježja Kovačeve poetike.

U završnom dijelu disertacije objedinjuju se rezultati istraživanja i dolazi do zaključka da je u romanima Mirka Kovača aktiviran groteskni kod i da posljedice njegove aktivacije uslovljavaju način prezentacije svijeta.

Istraživanje fenomena groteske je posebno izazovno u izučavanju ne samo književnih već svih vrsta umjetničkih tekstova. Iako groteska, odnosno groteskni elementi u evropskoj književnosti imaju hiljadugodišnju tradiciju, tek sa uspostavljanjem postulata savremene nauke o književnosti izučavanje ovog književnoteorijskog problema počinje da se kreće sa fona ka središtu interesovanja. Kovačev romaneskni svijet predstavlja iščašenu i devijantnu stvarnost a primjena postupka groteske kao dominantnog stilskog mehanizma u većem dijelu njegovog opusa presudno utiče na prezentaciju takve slike svijeta. Kako se u Kovačevim romanima iz priče ne stvara univerzum čija iskustvena osnova odgovara uobičajenom poretku stvari u realnom univerzumu, već iz tekstova izranja svijet izokrenutosti i iščašenosti, istraživanje je usmjereno na dokazivanje grotesknog koda kao dominantnog stvaralačkog postupka u romanima *Gubilište*, *Moja sestra Elida*, *Malvina (Životopis Malvine Trifković)* i *Ruganje s dušom* pod čijim se djelovanjem prezentuje specifična slika svijeta kao apokaliptičnog univerzuma.

1. Vrednovanje disertacije

2.1. Problem

O grotesci u stvaralaštvu Mirka Kovača do danas nije objavljena sveobuhvatna i obimnija studija, niti su se kritičari i teoretičari bavili isključivo navedenim problemom u okviru Kovačevog cjelokupnog opusa. Groteskne elemente, u okviru drugačije usmjerenih istraživanja, konstatuju u Kovačevim romanima neki proučavaoci njegovog djela. D. Beganović, između ostalog, izučavao je groteskno-karnevalske scene i grotesknu tjelesnost u *Elidi*; V. Ribnikar konstatuje ironiju i grotesku kao osnovna obilježja Kovačevih prvih romana; R. Kordić smatra da je Kovač najuspjeliji tamo gdje realnost dobija groteskna obilježja; V. Jokić povodom *Gubilišta* u predgovoru popravljenog izdanja piše o otuđenom i grotesknom svijetu Kovačeve proze; M. Pantić konstatujući Kovačevu privrženost tamnijoj i zagonetnijoj strani čovjeka govori o odstupanju od idealno zamišljenih proporcija bića i o sklonosti ka opisu grotesknog izobličenja; T. Bečanović, naglašavajući da je groteska dijabolični stilski mehanizam, istražuje postmodernističku strategiju prikazivanja stvarnosti u romanu *Vrata od utrobe*; P. Meić, dajući pregled kompletnog Kovačevog romanesknog opusa, govori o karikaturi koja prerasta u grotesku i o sveprisutnoj estetici ružnog; V. Vukićević-Janković kroz tumačenje *Malvine*, a govoreći o postupku dokumentarnosti, ukazuje na parodiju koja često prerasta u grotesku.

Sakupljanjem i sagledavanjem heterogene građe koju čine naučne studije, ali i intervjui, televizijske emisije, novinski i naučni članci, kritički osvrti, polemike, zbornici, kao i autorovi esejistički i memoarski spisi kandidatkinja je uspjela da u svoje istraživanje inkorporira rasute i teško dostupne dokumente o izrastanju groteske kao stilskog mehanizma u Kovačevim romanima *Gubilište*, *Moja sestra Elida*, *Malvina*, *Životopis Malvine Trifković*, *Ruganje s dušom* i *Vrata od utrobe*, u kojima je dominantno djelovanje prisustvo groteske. U romanima *Uvod u drugi život*, *Kristalne rešetke*, *Grad u zrcalu* i *Vrijeme koje se udaljava*, kandidatkinja konstatuje redukovanu aktivaciju groteske i zaključuje da ona kao dominantno poetsko načelo više ne utiče na način prezentacije svijeta, te da je obrnuto srazmjerna prisustvu autobiografskog kodiranja u Kovačevim romanima. Na osnovu svega navedenog smatramo da su naučni doprinos i značaj ove disertacije višestruki. Vjerujemo da činjenica da je romaneskni opus Mirka Kovača prvi put predmet jedne doktorske teze dovoljno ukazuje na potrebu studiozne naučne interpretacije djela ovog nagrađivanog, hvaljenog i međunarodno priznatog pisca, a koju smo mi ovom disertacijom započeli. Smatramo da istraživanje postupka groteske, kroz stabilne i na naučnoj metodologiji zasnovane zaključke, umnogome doprinosi dešifrovanju Kovačevog kompleksnog djela i njegovoj afirmaciji, ali i lakšem

prezentovanju Kovačeve hermetičke poetike u nastavi o književnosti. Stoga vjerujemo da smo ovom doktorskom tezom doprinijeli ne samo proučavanju montenegristike nego južnoslovenske književnosti uopšte.

2.2. Ciljevi i hipoteze disertacije

Osnovni cilj doktorske disertacije *Groteska kao stilski postupak u romanima Mirka Kovača* bio je da istraži prisustvo i aktivnost grotesknog koda u romanima Mirka Kovača i da dokaže da stilski mehanizam groteske presudno utiče na prezentovanje umjetničke slike svijeta.

Postizanje osnovnog cilja disertacije ostvareno je realizacijom sljedećih ciljeva:

1. Dokazivanje uticaja grotesknog koda na modelovanje romanesknh junaka;
2. Dokazivanje uticaja grotesknog koda na modelovanje hronotopa;
3. Utvrđivanje i tumačenje estetskog efekta groteske;
4. Dokazivanje funkcija groteske kao moćnog razgrađivačkog mehanizma;
5. Konstatovanje oslabljenog dejstva groteske u kasnijim Kovačevim romanima (koji slijede nakon romana *Vrata od utrobe*).

Detaljnou analizou načina modelovanja romanesknh junaka i istraživanjem principa po kojima se oblikuje romaneskni prostor, a nakon toga sagledavanjem i tumačenjem posljedica koje iz toga proizlaze u disertaciji je dokazano da groteska kao dominantni oblikovni postupak sižeua presudno utiče na prezentaciju specifične slike svijeta uspostavljene u Kovačevim romanima, a to je svijet rasula i destrukcije. Utvrđivanjem prisustva grotesknog koda, zasnovanim na relevantnim naučnim metodama i teorijskim stavovima o grotesci i grotesknom u umjetnosti, u disertaciji je tumačen estetski efekat groteske, prvo u pojedinim romanima a potom na nivou cjelokupnog romanesknog opusa Mirka Kovača. Poseban cilj u disertaciji bio je utvrđivanje i sagledavanje grotesknog postupka kao moćnog razgrađivačkog mehanizma (u najvećoj mjeri djelotvorno usmjerenog na religijske i komunističke kodove). Nakon navedenih postignutih ciljeva u disertaciji je dokazano i obrazloženo slabljenje prisustva grotesknog koda u romanima koji slijede nakon *Vrata od utrobe*. Ostvarivanjem ovog cilja napravljena je i klasifikacija cjelokupnog Kovačevog romanesknog opusa.

Osnovna hipoteza doktorske disertacije od koje kandidatkinja započinje istraživanje glasi: U romanima Mirka Kovača aktiviran je groteskni kod i posljedice njegove aktivacije uslovljavaju način prezentacije svijeta.

U okviru istraživanja osnovne hipoteze formulisale su se i sljedeće, na naučnim temeljima postavljene a potom i dokazane, međusobno povezane hipoteze:

H1: da groteska deformiše psihološku i ideološku tačku gledišta u romanima Mirka Kovača, što kao posledicu nosi devijantnost književnih junaka;

H2: da groteska snažno utiče na frazeološku tačku gledišta, prije svega na selekciju verbalnih jedinica u romanima Mirka Kovača;

H3: da je groteskni kod aktivan i na nivou prostorno-vremenske tačke gledišta u Kovačevim romanima i da na taj način moćno djeluje na simboliku i funkcionalost prostora i vremena u tekstu;

H4: da je groteska u romanima Mirka Kovača u funkciji razgrađivanja socrealističkog modela kulture i komunističke ideologije;

H5: da groteska, njeno dejstvo i funkcionalnost, nema konstantnu zastupljenost u romanima Mirka Kovača, tj. da nakon romana *Gubilište, Moja sestra Elida, Malvina (Životopis Mahine Trišković), Rujanje s dušom* i *Vrata od utrobe* ona slabi u kasnijim Kovačevim romanesknim ostvarenjima.

2.3. Bitne metode koje su primijenjene u disertaciji

- ▶ Analiza i sinteza;
- ▶ Metoda intertekstualnog proučavanja;
- ▶ Strukturalistička metoda;
- ▶ Psihoanalitička metoda;
- ▶ Semiotička metoda;
- ▶ Stilistička metoda.

Složenost teme doktorske disertacije usmjerio je kandidatkinjin istraživački fokus ka teorijskim stavovima o grotesci i o primjeni postupka groteske u književnosti, pregledu teorijskih stavova o postmodernizmu, na iščitavanje i ispitivanje tekstova na osnovu kojih se može rekonstruisati Kovačeva eksplicitna poetika (*Evropska trulež*, *Elita gora rulje*, *Cijetanje mase*), analizi djela koja predstavljaju korpus, kao i ispitivanju sekundarne literature, tj. publikacija o Kovačevom romanesknom opusu. Kako je cilj disertacije bio da se utvrdi prisustvo i aktivnost grotesknog koda u romanesknom opusu Mirka Kovača, istraživanje je podrazumijevalo uključivanje teorijskih stavova o grotesknom (V. Kajzer, M. Bahtin, Tamarin i dr). Dakle, selekciju metoda uslovlila je priroda groteske i analiziranog korpusa, kao i problematika koju obuhvataju postavljene hipoteze.

Metodološki aparat, zasnovan na primjeni različitih teorijskih koncepata, što je bio preduslov za precizni analitičko-interpretativni postupak, zasnovan je na postulatima postmodernističke književne teorije (L. Hačion, M. Epštejn, L. Nagal i dr), a obuhvatio je teoriju o prostornom kodiranju Jurija Lotmana, Ženetove temporalne figure, klasifikaciju tačaka gledišta Borisa Uspenskog, kao i teoriju citatnosti. Zasnivajući istraživanje na relevantnim teorijskim stavovima o poetici postmodernizma (prvenstveno Linde Hačion), a kroz tumačenje pripovjedačke instance sistematično je detektovana i analizirana primjena elemenata postmodernističke poetike koji pažnju čitaoca usmjeravaju na način stvaranja priče a ne na samu priču, odnosno na sadržaj romana. Analiza prostornih struktura u romanu, koja se u prvom redu zasniva na teoriji o prostornom kodiranju J. R. Lotmana, rezultirala je dokazivanjem grotesknog mehanizma kao dominantne sile pod čijim se djelovanjem modeluje prostor.

2.4. Rezultati disertacije i njihovo tumačenje

Polazišna osnova za proučavanje i dokazivanje grotesknog koda kao dominantnog mehanizma pod čijim se uticajem oblikuje specifična slika svijeta u okviru disertacije jesu hipoteze postavljene u uvodnom dijelu. Kandidatkinja uspješno dokazuje postavljene hipoteze dolazeći do sljedećih rezultata:

1. *Gubilište*

Groteskni kod u romanu *Gubilište* dominantan je u oblikovanju prostornih struktura i u koncipiranju romanesknih junaka. Prostor i likovi ne mogu se podvrgnuti tumačenju bez detaljnog sagledavanja biblijskih motiva ukorporiranih u njegovu strukturu. Ta činjenica ukazuje na snažnu metatekstualnu vezu koju prvi Kovačev roman uspostavlja sa hrišćanskom svetom knjigom i u okviru čijeg koda se mora iščitavati. Intenzivna komunikacija sa *Biblijom* jeste jedan od vidova Kovačevog otklona od tradicionalnog književnog diskursa i to u vrijeme jedne ateističke kulture kakav je bio komunizam. Kovač svojim prvim romanom vaskrsava *Bibliju*, odnosno, oživljava u književnosti njenu funkciju i semantiku. Roman *Gubilište* od prološke do epiloške granice uspostavlja metatekstualni dijalog sa *Biblijom*. Na osnovu analize ovog dijaloga u disertaciji je dokazano da je dijahronijska komunikacija sa prototekstom u konstanti kontroverzna.

Desemantizacija i negacija idejnog sloja i sistema vrijednosti *Biblije* kao prototeksta utiče na konstituisanje svih elemenata narativne strukture, a prostorne organizacije i likova u prvom redu, čime su postignuti postavljeni ciljevi o uticaju grotesknog koda na modelovanje romaneskih junaka i hronotopa.

Tumačenjem prostornih struktura, od prostora zatvorske tamnice preko prostora Bileće do prostora cjelokupne Hercegovine, koji su uspostavljeni tako da poprimaju svojstva paklenog hronotopa, dokazana je hipoteza da je groteskni kod aktivan na nivou prostorno-vremenske tačke gledišta i da na taj način moćno djeluje na simboliku i funkcionalost prostora i vremena u tekstu (H3). Semiotičkom metodom tumačeni su mnogi simboli (nebo, sunce, ptice i drugi) koji pod groteskom podliježu procesu dekonstrukcije i umnogome doprinose uspostavljanju paklenog hronotopa.

Polazeći od stava da su književni junaci hronotopični, tj. da njihova priroda zavisi od vremena i prostora u kom ostvaruju svoju egzistenciju, analizom likova u romanu *Gubilište*, u prvom redu oca i sina, realizovan je postavljeni cilj o dokazivanju uticaja grotesknog koda na modelovanje romaneskih junaka. Tumačenjem likova oca i sina, prvo zasebno a onda u kontekstu porodične strukture kao primarne društvene zajednice, dokazane su postavljene hipoteze o grotesknoj deformaciji psihološke i ideološke tačke gledišta (H1, H2), što kao posljedicu nosi devijantnost književnih junaka. Tumačenje likova u romanu *Gubilište* rezultiralo je čvrstim naučno zasnovanim stavovima da oni grotesknu funkciju ostvaruju otuđenošću i odstupanjem od poželjnog modela ponašanja. Groteska snažno razara i status porodice kroz likove oca – umobolnika i sina – prestupnika. Dokazivanjem prisustva grotesknog invertovanja hrišćanskih vrijednosti u tekstu je intenziviran osjećaj nemoći i besmisla. Desakralizacija i desemantizacija hrišćanskog sistema vrijednosti pored destruktivnog ponašanja likova analizirana je i na planu njihove frazeologije, pri čemu je, kroz mnoge oksimoronske konstrukcije i kroz primjenu postupka travestije, dokazana postavljena hipoteza da groteska snažno utiče na frazeološku tačku gledišta (H2).

Kroz tumačenje prethodno navedenih problema i kroz uspostavljanje rezultata dobijenih u tom procesu u disertaciji je dešifrovana, u ovom ali i u svakom narednom romanu, vješto i netendenciozno kodirana razgradnja socrealističkog modela kulture i komunističke ideologije, koja je realizovana pesimističnom i otuđenom slikom univerzuma, čime je dokazana još jedna od postavljenih hipoteza (H4).

2. *Moja sestra Elida*

Roman *Moja sestra Elida* u disertaciji detaljno je analiziran iz perspektive postmodernističkog poetičkog ključa, što je prema raspoloživim tekstovima o Kovačevom stvaralaštvu prvo takvo sagledavanje ovog teksta u nauci o književnosti. Identifikacija pripovjedača Antona Biriša sa Gogoljem i poznatim činjenicama iz njegovog života i djela vješto je uklopljena u postmodernistički koncept organizovanja stvarnosti. Udvajanje ličnosti, kao jedna od suštinskih odlika grotesknog, i fingiranje i deformacija autorstva analizirani su i dokazani kao elementi postmodernističke poetike. Postmodernizam kao stilsku formaciju odlikuje i sprovođenje postupka ugrožavanja i probijanja granica između svijeta umjetničke i empirijske stvarnosti, što je u disertaciji na primjeru ovog romana i dokazano. Takođe je analiziran i postmodernistički postupak dokumentarnosti i kao posljedica njegovog prisustva dokazana fragmentarnost navedene narativne strukture. Koncipiranje teksta kao fragmentarnog mozaika bez veće međusobne povezanosti fragmenata ukida cjelovitost i razbija jedinstvo narativne cjeline iz čega kandidatkinja, uz naučno relevantne dokaze, izvodi zaključak da je unutrašnja kompozicija romana *Moja sestra Elida* razglobljena i disperzivna.

Kroz studioznu analizu likova i hronotopa u disertaciji se uspostavljaju stabilni stavovi o grotesknom mehanizmu kao dominantnoj sili koja oblikuje umjetnički univerzum, čime se dokazuju prethodno postavljene hipoteze da groteska deformiše psihološku i ideološku tačku

gledišta, što kao posljedicu nosi devijantnost književnih junaka, da groteska snažno utiče na frazeološku tačku gledišta, prije svega na selekciju verbalnih jedinica i da je groteskni kod aktivan i na nivou prostorno-vremenske tačke gledišta, pri čemu moćno djeluje na simboliku i funkcionalnost prostora i vremena u tekstu (H1, H2, H3). Groteskni princip tjelesnosti, odnosno deformiteta i spoljašnjih (fizičkih) i unutrašnjih (duhovnih i moralnih) sproveden je dosljedno u konstituisanju svih likova koji pripadaju porodici Biriš ili koji se vezuju za porodicu Biriš, bez obzira na to da li su u pitanju marginalni likovi ili oni koji zauzimaju više mjesta u narativnoj zbilji. Među Birišima detektovan je čitav spektar abnormalnih tijela, odnosno tijela sa grotesknim karakteristikama. Od Dolfija Biriša koji ne može da umre i čije tijelo čine samo kosti tj. skelet, preko Atile koji se nadima do pucanja, incestoidnih patuljastih blizanaca, do umanjenog tijela najmanjeg Biriša Jordana ili do barbe Donata, živog mrtvaca koji na nogama ulazi u sopstveni grob. Takođe, u disertaciji su prepoznati a onda i tumačeni groteskni motivi kojima obiluje roman *Moja sestra Elida*: oživljavanje predmeta kroz postupak antropomorfizacije mrtvačkog sanduka, kroz predstavu hodajućeg mrtvaca, kroz hipertrofiranu Zazijinu trudnoću i groteskni porod, kroz prisustvo insekata i tome slično. Porodica Biriš, koja je u središtu romaneskne radnje predstavljena kao je krajnje devijantna. Ubistvo, silovanje, incest i blud uobičajene su genealoške pojave, razvrat i tjelesni deformiteti su konstanta. Kroz takvu porodicu i sve one koji dolaze sa njom u kontakt, na ovaj ili onaj način, prostor Varoši i Hercegovine uopšte poprimsa sva obilježja dijaboličnog univerzuma. U tom univerzumu bludne i zločinačke radnje predstavljaju osnovni princip opštenja među likovima. Na osnovu svega analiziranog dokazana je aktivacija i dominacija grotesknog koda u formiranju romanesknog hronotopa. Kao i u romanu *Gubilište*, u ovom tekstu, prema Lotmanovoj teoriji jezika toposa, prostor neba je ukinut, a kao posljedica toga i zemaljski prostor, odnosno podneblje Hercegovine uređuje se pod dominacijom donjeg, paklenog hronotopa. Snaženje karakteristika pakla realizovano je i informacijom o odsustvu vjetra. Niska i prazna struktura neba, uz potpuno odsustvo vjetra, hercegovачki prostor obrastao trnjem i čičcima, prekriven travom koja je opasno oštra i suva, modeluje se kao reinkarnacija pakla. Tumačenjem članova porodice Biriš i funkcija prostora na kojem oni egzistiraju dokazani su postavljeni ciljevi koji se zasnivaju na dokazivanju uticaja grotesknog koda na modelovanje likova, hronotopa i na utvrđivanje i tumačenje estetskog efekta groteske i na primjeru ovog romana. Karakteristike tzv. grotesknog slavlja, o kome u svojoj teoriji o grotesci ističe Kajzer kandidatkinja uočava i analizira epilošku granicu romana gdje se na istom prostoru, prostoru porodične kuće, okupljaju Biriši oko tijela umiruće Elide. Oko Elidinog odra kao nukleusa, u porodičnoj kući, Biriši, svaki na svoj način ekscentričan i deformisan, svojim djelovanjem realizuju grotesknu svečanost, ili groteskni bal. Spajanje događaja umiranja i bizarne porodične svečanosti groteskna je kombinatorika, ali u modelovanoj zbilji, koja je u cjelosti svijet otuđenja i bizarnosti, nema karakteristike neobičnosti. U navedenoj analizi potvrđeno je djelovanje groteske kao snažnog razgrađivačkog mehanizma kojim se dekonstruišu religijske vrijednosti, obredi i uopšte koncept svijeta. Profanacija, jedna od ključnih karnevalskih kategorija, koja predstavlja slobodno karnevalsko svetogrđe, aktivirana je u navedenoj sceni. Njena realizacija počinje izborom rođaka Jeftimija, koji je svešteno lice, za onoga koji će spuštati pokrov i otkrivati Elidino zanosno tijelo. Sveštenik, kao posrednik između boga i ljudi, po normativnom poretku stvari svojim sveštениčkim pozivom i jeste neko ko prilazi pokojniku i priprema ga za, po hrišćanskom ideološkom sistemu, put u onozemaljski svijet. Jeftimije, pod dejstvom grotesknog izobličjenja, ovdje dobija ulogu posrednika između požudnih rođaka i erotičnog tijela umrle. Ritual sveštenikov, realizovan kroz *lagano* povlačenje pokrova kulminiraće u ono što nazivamo *parodia sacra*, takođe karnevalska kategorija kojom se parodiraju sveti tekstovi, u činu zamjene crkvenog pojanja, opela, činom čitanja pisma u kom Elidi ljubav izražava neki zaljubljeni muškarac, a koje će pred rodbinom iščitati otac Lukijan. U ovoj grotesknoj inverziji jasno je da se izobličjenjem vjerskih obreda degradira hrišćanska ideologija i simbolika.

U epilogu romana, bez obzira na krajnju destrukciju i beznade literarnog svijeta, u disertaciji se konstatuje i jasno teorijski dokazuje aktivacija Bahtinovskog tipa groteske ili „kosmičko-optimistički pogled na svijet,” odnosno groteska koja je po svojoj suštini bliska krajnjem značenju karnevala i koja ima katartičku moć. Munja i početak revolucije označavaju uništenje univerzuma zločina, incesta, bolesti i devijantnosti i početak nekog novog, boljeg svijeta.

3. *Malvina, Životopis Malvine Trifković*

Aktiviranje grotesknog koda u romanu *Malvina* u disertaciji se analizira i dokazuje od žanrovskog određenja teksta. Priču o Malvini Mirko Kovač određuje kao biografiju. Nakon izlaganja karakteristika i prirode biografske forme dolazi se do jasnog zaključka da je pravljenjem biografskog teksta o istorijski i društveno beznačajnoj osobi autor u samoj srži ugrozio biografski kod. Znači, to što je junakinja destruktivna, što u tekstu ostvaruje status antijunakinje, nije oponentno biografskom maniru već je problematičan njen status, odnosno društveno-istorijski značaj. Ova konstatacija s pravom se u disertaciji tumači kao postmodernistička pripovjedna igra, ali se, opet s pravom, konstatuje i snažno djelovanje grotesknog koda, koje je vidno u oksimoronskoj konstrukciji koja bi se mogla nazvati biografijom jedne neznatne i neznačajne ličnosti. Upravo postupak groteske, kao snažni razgrađivački mehanizam ima moć da izvrne stvari s lica na naličje te da život jedne neznatne junakinje uokviri u biografski ram. Drugi postupak, koji se analizira i kao posljedica grotesknog mehanizma i kao postmodernistička igra, a koji također ugrožava biografiju kao književni žanr jeste u ovom tekstu dominantnost dokumenta. Različite vrste dokumenata zapravo jesu tekst ovog romana, i lik glavne junakinje ne dopunjuje se dokumentima već se iz dokumenata stvara.

U oblikovanju narativne stvarnosti u romanu *Malvina* vidljivo je snažno prisustvo grotesknog koda. Devijacija umjetničkog univerzuma umnogome je postignuta aktivnošću groteske. Groteskno izobličavanje u prvom planu vidljivo je kroz devastaciju religijskog koncepta svijeta i mišljenja. Nakon analize pisama Patronele Barota u disertaciji se jasno navode sve norme i ograničenja koje uspostavljaju, prema Lotmanovoj teoriji, nesižejno, klasifikaciono semantičko polje. Na osnovu uspostavljenog sistema vrijednosti u tekstu, ljubav i tjelesna bliskost svakako da jesu prestup, ali homoseksualnost, nakon svih priča o dobroj ženi, majci i domaćici, predstavlja viši stepenik prestupa, tj. viši stepen anomalije. Homoseksualnost predstavlja zabranjenu stvarnost u patrijarhalnom i religijskom sistemu vrijednosti, predstavlja abnormalnost i deformaciju. Lezbijska ljubav i strast Malvine i Julke plamti u mraku među zidovima pravoslavnog ženskog vaspitališta. Upravo kroz prostor gdje Malvina počinje svoju homoseksualnu identifikaciju, uz predstavljeni model svijeta i ponašanja za djevojke i žene, realizuje se groteskna suprotnost i karnevalska profanacija.

U romanu *Malvina* konstatovana je i temeljno analizirana dominantnost i prisustva religijskog koda i dominantnost groteskne razgradnje upravo tog koda. Svi likovi u djelu na različite načine ostvaruju se u kontekstu religije, tj. njenog devijantnog oblika kao proizvoda nacionalne i vjerske netrpeljivosti i mržnje. U tom smislu posebno su analizirani likovi Ivan Pavčić i Đorđe Trifković. Razmatrajući problem mržnje, koja je primarna u koncepciji lika Ivana Pavčića, kao i lika Đorđa Trifkovića, uočena je dominacija, po Ginterovim teorijskim stavovima, jedne od osnovnih funkcija groteske. Grotesknim oblikovanjem ovih junaka pod dominantnim uticajem mržnje, koja se na taj način uspostavlja kao osnovna esencija njihovog bića, vidna je realizacija groteske kao načina da se izrazi dubina društva, odnosno svijeta koji počiva na toj mržnji i koja jeste i demonska i apsurdna u isti mah. Poseban sloj ovog teksta čini priča o srpsko – hrvatskoj mržnji i vjerskoj netrpeljivosti, priča koja zapravo oblikuje cjelokupan tekst, jer sudbinu svih junaka s pravom možemo posmatrati kao posljedicu tih deformisanih i mržnjom i neslaganjem natopljenih odnosa. Na osnovu toga u disertaciji groteska je identifikovana i u funkciji satire (o kojoj Ginter u svojoj teoriji govori) a kojom se kritički sagledavaju negativne i posve opasne i devijantne društvene pojave. Potvrda za

ovu konstataciju nađena je i na nivou frazeološke tačke gledišta. Naime, diskurs u romanu *Malvina* je raznorodan, a samim tim i kompleksan. Jezička forma se mijenja u skladu sa promjenom lica koje priču iznosi, odnosno koje u određenom fragmentu teksta na sebe preuzima funkciju naratora. Tako da se ovdje frazeološka tačka gledišta gradi i realizuje na smjeni ekavskog i ijekavskog govora, što jasno ukazuje na smjenu srpskog i hrvatskog identitetskog i ideološkog stanovišta, na smjeni, tenziji i suprotstavljenostima koje jesu društvena opasnost i društveni problem a koje je Kovač propustio kroz prizmu satire.

Opterećenost frazeološke tačke gledišta praćena je i na nivou lika glavne junakinje Malvine (koji se transformiše od žrtve do mučiteljke), pri čemu je uspješno tumačeno njeno groteskno oblikovanje. Malvinina ličnost transformiše se pod dejstvom ljubavne izdaje pa na taj način i Malvinin lik pridružuje se galeriji likova iz ovog romana koji govore i djeluju pod dominacijom mržnje. Malvinina transformacija odražava se i na frazeološkom planu pa je vidan kontrast u zvuku i značenju verbalnih jedinica. U desetak redova teksta Malvinin jezik od đulšika i ruzmarina, cvjetnog maja i cvrkuta, ljubavi, djece i Djevice transformiše se u iskaze tipa: „Pobacićeš ga, kurvo, nema mu spasa!“. Malvina postaje mučiteljka. I to surova mučiteljka. Scena skončavanja Katarine Pavčić svojom surovošću i morbidnošću asocira na scenu iz horor filma.

Analizom likova i njihovog jezika potvrđene su postavljene hipoteze o snažnom uticaju postupka groteske na psihološku, ideološku i frazeološku tačku gledišta, odnosno na destruktivni koncept literarnih junaka (H1, H2).

Prostorne strukture u ovom tekstu vezane su za religijski kod i za Malvinino kretanje i posredstvom devijantnog djelovanja likova kojim se tim prostorom kreću i sam prostor je ragrađen. Životopis počinje u prostoru vaspitališta Srpske pravoslavne prosvjetne ženske zadruge Sv. Majke Angeline a završava se u Crkvi Svete Petke. To su ujedno i početna i krajnja tačka Malvininog životnog kretanja. Obje tačke i sve između njih primarno je obojeno Malvininom homoseksualnošću, te se seksualnost glavne junakinje uzima kao motivacijsko središte romana. Homoseksualnu strast koju započinje u pravoslavnom vaspitalištu s Julkom Dumčom, Malvina nastavlja i nakon zaređivanja u Crkvi Svete Petke s kaluđericom Gliherijom. Dakle, njen povratak pravoslavnoj vjeri, kojoj, prema riječima oca Justinijana „ona pripada po svetom krštenju i svetom miropomazanju“, zapravo je povratak homoseksualnosti, tj. lezbijskim strastima. I Malvinin lik i svi ostali likovi u romanu svoju grotesknu transformaciju prenose i na semantiku i simboliku prostora po kom se kreću čime je dokazana postavljena teza o uticaju grotesknog koda na organizovanje prostornih struktura teksta (H3).

4. Rujanje s dušom

Dokazivanje djelovanja groteske kao dominantne estetske i stilske kategorije u oblikovanju ovog Kovačevog teksta u disertaciji kreće od semantike i simbolike naslova poglavlja. Već u njima kandidatkinja uspješno identifikuje razorno groteskno djelovanje kojim se inicira dalje iščitavanje teksta. Spajanje, odnosno poistovjećivanje kategorije neba i grobnice jeste svojevrsan oksimoronski spoj čija realizacija nosi ozbiljne posljedice po aksiološki sistem. Nebo, kao izuzetno snažan i složen simbol, u svim simboličkim varijantama u službi je kategorije dobra i reprezent je viših, nedokučivih i čovjeku često nerazumljivih sila. Kao regulator kosmičkog reda simbol je logosa, kao i božanstvenih sila, odnosno simbol boga i božjeg djelovanja. Stoga u religijskom kontekstu kategorija neba poistovjećuje se sa kategorijom dobra u kome su akumulirani i spas i nada i utjeha i smisao. S druge strane grobnica, bez obzira na značenje mistike tajnog i drugog života, ekvivalent je kategoriji smrti i kao takva umnogome destruktivno djeluje na značenje strukture neba. Destrukcija neba, logosa, sklada, božjeg djelovanja i kategorije dobra uopšte, započeta već u naslovima poglavlja, snažiće kroz tekst romana, produbljivati se i rezultirati potpunom destrukcijom umjetničkog univerzuma. Takođe, kroz tumačenje lika naratora, pticolikog Anđula, dokazuje se groteskna destrukcija. Predstava anđela nakaze analizirana je kao

groteskno izobličene predstave boga i božje tvoračke funkcije. Ako su anđeli nakaze i sami bog kao njihov tvorac logično jeste nakazan. Nakazni bog, s groteskno izobličenom stvalačkom energijom, može stvoriti samo nakazni univerzum, s nakaznim likovima koji u takvom univerzumu ostvaruju svoju egzistenciju. Anđeo – nakaza, koji čitaoca dočekuje na samoj prološkoj granici romana, odmah nagovještava i priprema čitaočevu svijest za nakazni, tj. nakaradni univerzum.

Snažno djelovanje groteske i u ovom romanu dokazuje se analizom likova i prostora na kom oni egzistiraju. Porodica Biriš opet se javlja kao tematska preokupacija, a posljedice njene destrukcije analiziraju se i unutar same porodice i kroz likove koji dolaze sa njom u kontakt. Fatalnost veze sa Birišima uspješno je u disertaciji prezentovana kroz Ignjatov lik koji dobija status mikrostrukturalne groteske. Lik Đavola koji se pojavljuje u Elidinoj sobi tumači se kao visoko estetski kodirana konstrukcija čovjeka. Predstava o zgodnom muškarcu s njegovanim i mirisnim tijelom u romanu oponentna je i hrišćanskoj i arhetipskoj koncepciji đavola, ali i koncepciji prikazane zbilje. Estetika degradira status đavola kao tvorca destruktivnog i izopačenog univerzuma, pri čemu se nameće pitanje: ako je đavo tako lijep kako je njegovo djelo (romaneskna stvarnost) tako ružna? U konstanti opozicije između dobra i zla, odnosno boga i đavola, a u skladu sa konkretnim obličjem koga đavo u tekstu dobija, gradi se predstava o ružnom i nakaznom bogu. Datom analizom, ali i tumačenjem i mnogih drugih likova u romanu dokazana je hipoteza o dominantnom uticaju grotesknog koda na koncepciju likova, odnosno na psihološku, ideološku i frazeološku tačku gledišta (H1, H2).

Prevlast grotesknog mehanizma u oblikovanju romanesknog prostora analizirana je i u ovom tekstu na više nivoa. Kao najreprezentativni primjer, ovom prilikom, navešćemo kuću Meštrovića, u čijem prikazu su identifikovane neke od ključnih tema grotesknog prema teoriji Volfganga Kajzera. Kajzer u dominantne groteskne motive, mimo životinjskih i ljudskih oblika, ubraja i predmete koji imaju neki sopstveni, opasan život. Tema prokletstva svakako da spada u okrilje opasnog života, odnosno djelovanja o kome Kajzer govori. Dakle, kuća Meštrovića se na dva plana ostvaruje u grotesknom kontekstu. Prvi je plan proces antropomorfizacije kroz Ignjatov lik, a drugi plan je sopstveni život kuće realizovan kroz motiv prokletosti. Detaljnom analizom navedene problematike čvrsto se dokazuje postavljena hipoteza o uticaju grotesknog koda na organizovanje prostornih struktura, na njihovu funkciju i simboliku (H3).

Polazeći od Kajzerovog stava da groteska voli ludilo, lik maloumnog Goje podvrgnut je sistematičnoj analizi. Maloumna Gojina svijest predstavlja otuđeni i zatvoreni svijet i stoga jeste groteskna. Uz to i Gojino tijelo uz attribute kojima ga pripovjedač opisuje ima groteskne karakteristike: nakazna grimasa, dobroćudna zver, anđeo – klippan, pripitomljeni idiot, divlja zver, nakazno dete. Grotesknost posebno ističe bliskost njegovog tijela sa životinjskim tijelom sa jedne strane, ali i sa nakaznim tijelom sa druge strane. Koncepciji grotesknog tijela doprinosi i aktivacija paralingvističkog mehanizma znakova. Goja nije posredovan govorom i jedini zvuci koji izlaze iz njegovih usta su krici, urlici, rzanje, ridanje i ječanje, dakle glasovi koji stoje na pragu jezika. Proizvođači te glasove Goja pravi pokrete tijela i facijalne izraze, odnosno grimase koje ga pretvaraju u nakazu i koje kao takve jesu čista groteska. Kroz djelove teksta koji su oblikovani kroz Gojinu prizmu svijesti, neracionalnu, haotičnu i iščašenu, uočena je i tumačena aktivacija veze groteske i sna koja se potencira u Tamarinovoj teoriji o grotesknom. Naime, percepcija posljednjeg poglavlja je otežana. Uzročno-posljedični slijed događaja poremećen je, što čitaoca suočava s problemom određivanja događajne temporalnosti. Uz to, aktivirana Gojina poremećena svijest pravi dodatne poteškoće u perceptivnom razdvajanju onoga što je njegov san od onoga što je zbilja.

Razgradnja religijskog koda pod uticajem groteske u ovom romanu sistematično je praćena i tumačena i to u prvom redu kroz lik katoličkog sveštenika fra-Didaka Njujića. Kroz ovog literarnog junaka prati se karikaturalno uobličavanje rugobne stvarnosti i potenciranje nesklada (prema Kajzerovoj teoriji) što vodi ka destrukciji religije. Simbol potpune destrukcije religije je polomljen

i raskomadan Hrist. Didakov lik je izuzetno snažan. Koncizna predstava o božjem čovjeku zahvaljujući Kovačevom spisateljskom talentu dobila je sve karakteristike reinkarnacije zla.

5. *Vrata od utrobe*

Tumačenje romana *Vrata od utrobe* započeto je analizom postmodernističkih devijacija funkcije pripovijedača. Analitično je dokazano razgrađivanje tradicionalnog literarnog diskursa koje je sprovedeno na svim nivoima teksta što rezultira devijacijom svih elemenata narativne strukture. Osobenom narativnom strategijom Kovač ovdje vješto realizuje jednu od osnovnih teza postmodernističke poetike koja se ogleda u preispitivanju istorijskih, religijskih, ideoloških i svih drugih vrsta istine. Postmodernističkom tekstu nije strano ni razgrađivanje one čvrste i jasne distinkcije između pripovjedača i autora djela koju je uspostavila savremena teorija pripovijedanja. U romanu *Vrata od utrobe* Kovač primjenjuje upravo takvo ukidanje distinkcije pri čemu se čitalac suočava sa percepcijom da autor sebe, kao pripovjedača i hroničara sa inicijalima M. K, uvodi u umjetnički svijet. Tim postupkom ozbiljno se ugrožavaju granice umjetničkog prostora, koji treba da je omeđen, odnosno da ima jasno izdiferenciran okvir, koji se, prema teoriji Jurija Lotmana, sastoji od dva elementa: početka i kraja, što precizno dijeli svijet umjetničke zbilje od autorove, tj. čitačeve realnosti. Kao posljedica urušavanja granica umjetničkog univerzuma u procesu čitanja romana *Vrata od utrobe* u čitačevoj svijesti neminovno se nameće utisak da pripovjedač, tj. hroničar M. K. rođen upravo 1938. godine u Hercegovini, može biti autor djela (pisac) koji kazuje priču o svom vlastitom djetinjstvu.

Dokazivanje postavljenih hipoteza o dominantnom uticaju grotesknog koda na modelovanje likova kroz devijaciju psihološke, ideološke i frazeološke tačke gledišta (H1,H2), kao i hipoteze da je groteskni kod aktivan i na nivou prostorno-vremenske (H3) ostvareno je podrobnom analizom romanesknih junaka i umjetničkog prostora. Prema principu grotesknog djelovanja u disertaciji su tumačeni likovi nosioci revolucionarnih i komunističkih ideja pri čemu je dokazano da su njihovi prestupi osnovni činioci prema kojim se oni oblikuju. I Tomislav i Dimitrije su prestupnici, a u okviru religijskog aksiološkog sistema, koji snažno utiče na oblikovanje ovog teksta, oni su i grešnici. Krv bratoubistva nalazi se i na Tomislavljevim rukama. On je tvorac ideje o ubistvu koju Dimitrije sprovodi u djelo, tako da na toj prolivenoj krvi započinje i njegov revolucionarni put. Uz to Tomislavljev lik dodatno groteskno deformiše sve one vrijednosti koje su literarna djela socrealizma, preko komunističke dogme koja je zahtijevala partijnost i idejnost u umjetnosti, proklamovala kao vid ponašanja revolucionara i komuniste, moralnog i partijskog čistunca, a koji se odnosi na potiskivanje čulnog i tjelesnog. Kroz djelovanje ova dva junaka dokazana je postavljena hipoteza da je groteska u romanima Mirka Kovača u funkciji razgrađivanja socrealističkog modela kulture i komunističke ideologije (H4). Hipoteza je dodatno učvršćena i dovođenjem u prostornu vezu ovih junaka sa predmetnostima koje simbolizuju religijske vrijednosti. U Dimitrijevom osakaćenom tijelu identifikovane su karakteristike grotesknog tijela, pri čemu se na planu njegovog lika pored etike umnogome razara i estetika. Autor će u jednom dijelu romana, vrlo vješto, osakaćenog Dimitrija smjestiti u sveti prostor, prostor Crkve Marijinog Uznesenja. Naime, po povratku u zavičaj Dimitrije će dobiti tretman kakav i zaslužuje kao borac za slobodu. Ali ono što će mu fiksirati pogled od samog povratka u L. jeste bjelina Crkve Marijinog Uznesenja. Dimitrijevo nakazno truplo u sakralnom prostoru crkve jeste vrhunac Kovačeve kritike komunizma kao sistema koji počiva na toploj krvi bratoubistva. U toj literarnoj slici, u novom prostoru izgrađenom na uzurpaciji starog i svetog, Dimitrije će se ostvariti u ulozi grotesknog sveštenika. Razgrađivanje novog, komunističkog poretka analizirano je i dokazano i kroz tumačenje lika Stjepana K. koji u tekstu ostvaruje ulogu bića poretka, ali koji strada u procesu agresivne smjene stare kulture novom.

Prostor Hercegovine, prema Lotmanovom sagledavanju prirode semiosfere, analiziran je kao u isti mah i homogen i heterogen. To je osobena prostorna struktura, to je kompaktna i zatvorena semiosfera koja počiva na nizu unutarnjih raznorodnosti i tenzija. Različitost i netrpeljivost

unutrašnjeg sloja semiosfere prikazana je prvenstveno na fonu likova, jer je vidno da zavičajni prostor dominantno utiče na njihovu ideološku i psihološku tačku gledišta. Jedan od primjera su likovi braće Tomislav i Stjepan K. Obojica pripadaju istom semiosferskom polju, ali među njima postoji oštra i čvrsta, aktivno tenzična granica. Najbliže krvno srodstvo tu tenziju ne ublažava već je, naprotiv, podspješuje. Kulturna, vjerska, ideološka i socijalna struktura hercegovačkog podneblja je čvrsta i stabilna. Lik koji u potpunosti pripada takvoj strukturi je Stjepan K. Osim što joj pripada, on je svojim djelovanjem afirmiše i čuva. Dakle, u odnosu na tradicionalni hercegovački koncept svijeta i mišljenja ovaj lik ima status bića poretka. Destrukcija komunističkih kodova sagledana je u disertaciji kroz koncepciju novog vremena i nove ideologije na prostoru Hercegovine, koji se uspostavljaju kao zlo. Takođe, prilikom analize ovog romana konstatovana je i dokazana uzdržanost prema antifašističkoj naraciji kao konstanta koja leži na paradigmatškoj ravni teksta. S obzirom na vrijeme i prostor na kom se realizuje narativna zbilja romana *Vrata od utrobe*, prostor Hercegovine u periodu od 1941. godine do novembra 1948. godine, sasvim je jasno da je Kovač tematski stvorio izuzetno povoljno tlo za aktivaciju i sprovođenje antifašističke naracije, ali ona je semantizovano uvedena u minus-postupak. U disertaciji se jasno dokazuje i pokazuje kako Kovač svog pripovjedača u najvećoj mjeri naoružava objektivizacijom i hladnoćom iskaza u onim djelovima teksta gdje postoji visoki stepen mogućnosti za realizovanje antifašističke naracije (npr. ustaški pokolji). Tom analizom dokazuje se konstantna kočnica na aktivnost antifašističke naracije, a kao posljedica tog procesa dokazana je pojava hladne groteske. Sa istim ciljem u ovom tekstu redukovan je i prikaz narodnooslobodilačke borbe, odnosno djelovanje partizana i komunista kao oslobodilaca.

6. Uvod u drugi život

Nakon iščitavanja postavljenog korpusa, odnosno cjelokupnog romanesknog opusa Mirka Kovača, na samom početku istraživanja postavljena je hipoteza da groteska, njeno dejstvo i funkcionalnost, nema konstantnu zastupljenost u romanima, tj. da nakon romana *Gubilište*, *Moja sestra Elida*, *Malvina* (*Životopis Malvine Trifković*), *Ruganje s dušom* i *Vrata od utrobe* ona slabi u kasnijim Kovačevim romanesknim ostvarenjima (H5). Takođe jedan od postavljenih ciljeva bio je konstatovanje oslabljenog dejstva groteske u kasnijim Kovačevim romanima (koji slijede nakon romana *Vrata od utrobe*). U disertaciji se izlaže da groteska kao stilski mehanizam u romanima *Uvod u drugi život*, *Kristalne rešetke*, *Grad u zrcalu* i u posthumno objavljenom djelu romaneskno-memoarske strukture *Vrijeme koje se udaljava* gubi i dominantnu aktivnost i dejstvo koje utiče na način prezentacije svijeta, odnosno iščezava kao poetski mehanizam u peru Mirka Kovača. Na osnovu date analize napravljena je i klasifikacija Kovačevog romanesknog opusa i to na osnovu poetičke upotrebe i tretiranja grotesknog mehanizma. Romanesknii opus je klasifikovan na dva nivoa. Prvi (*Gubilište*, *Moja sestra Elida*, *Malvina*, *Životopis Malvine Trifković*, *Ruganje s dušom* i *Vrata od utrobe*) u kom je dominantno djelovanje koda groteske i koje primarno oblikuje umjetnički univerzum i drugi (*Uvod u drugi život*, *Kristalne rešetke*, *Grad u zrcalu* i *Vrijeme koje se udaljava*) u kom, nakon sporadične i redukovane aktivacije u *Uvodu*, groteska iščezava kao dominantno poetsko načelo i stoga ne utiče na način prezentacije svijeta. Od navedena četiri romana koja čine drugi nivo Kovačevog romanesknog stvaralaštva o prisustvu grotesknog, sporadično i nedosljedno moguće je govoriti samo kada je u pitanju *Uvod u drugi život*. Kandidatkinja je stoga i ovaj roman analizirala na principu grotesknog koda, odnosno sprovela njegovo iščitavanje u sferi groteske, u redukovanoj mjeri u odnosu na tekstove koji mu prethode.

Uvod u drugi život sagledan je i analiziran kao složeni žanrovski mozaik. Sklop narativnih fragmenata koji podrazumijeva različite pripovjedne forme i poetske, tj. stihovane strukture. Pripovjedne forme realizuju se u od novelističkog žanra, preko esejistike do autobiografskih odnosno dnevničkih zapisa. Uz to esejistički fragmenti, koji su ostvareni opet kroz raznolike forme (zabilješke, razgovore, pisma) sadrže brojne autopoetičke stavove o umjetnosti, odnosno

prvenstveno o literaturi (kako pripovjedača tako i drugih likova). Svi segmenti iz kojih je izgrađen ovaj roman odlikuju se jezgrovitošću, odnosno sadržajnom i misaonom kompresovanošću. Žanrovskim tumačenjem dokazano je da roman *Uvod u drugi život* predstavlja riznicu različitih diskurzivnih nivoa koji nijesu čvrsto semantički povezani, ali zbog jezgrovitosti izraza u cjelini ipak predstavljaju kompaktnu strukturu.

Groteskni kod u ovom romanu dominantan je u onim djelovima teksta gdje se sprovodi, upravo grotesknom aktivacijom, razgrađivanje religijskih kodova. Osim prisustva groteske identifikovana je aktivacija karnevalskog koda kroz uspostavljanje različitih karnevalskih kategorija (familijarnost, ekscentričnost, profanacija, *parodia sacra* i drugih). Karnevalska logika koja ne dozvoljava nikakvu vrstu ograničenja uzdružena s postupkom groteske u ovom tekstu transponovana je i na frazeološku tačku gledišta pa su mnoge literarne slike, posebno one sa sakralnom tematikom, opterećene vulgarizmima, čime se potvrđuje hipoteza o grotesknom oblikovanju frazeološke tačke gledišta (H2). Analizom groteskno izobličениh figura sveštenika, Isusa Hrista i Boga, bizarnih i iščašenih, koje su građene po principu kombinovanja disparatnih semantičkih nizova, dokazuje se desemantizovanje religijskog koncepta svijeta. Pražnjenje smisla ne podrazumijeva uspostavljanje novog misaonog poretka već destruktivno načelo, na čijem principu su i građeni likovi, u potpunosti razara religijsku ideologiju. Prostor crkve u cijelom romanu podliježe postupku razgradnje i uvijek uz primjese svetogrđa koje se ogleda u grotesknim spojevima onoga što crkva kao bogomolja primarno predstavlja i onoga što se u romanesknoj stvarnosti u njoj realizuje. Studioznom i teorijski čvrsto potkrepljenom analizom navedenih problema dokazane su hipoteze o presudnom uticaju groteske na modelovanje likova i prostora i u ovom romanu (H1, H2, H3). Razgradnja komunističke ideologije i socrealističke kulture detektovana je i analizana i u ovom tekstu pri čemu je naučno interpretirana aktivacija groteske i time dokazana jedna od postavljenih hipoteza (H4). Kroz spoj oponentnih literarnih slika, groteska izranja iz pričanja oca Petre Sakre, koji pripovjedaču iznosi priču o svojoj prošlosti. Dovođenje u vezu njegovog harmoničnog i religioznog života sa krvavim masakrom nad životinjama koji realizuju predstavnici komunističke vlasti, uz naglašenost religioznog diskursa, razara prethodno uspostavljen logos i stvara jedan krvožedni haos, kroz koji se oštro razgrađuje mehanizam djelovanja komunističke vlasti, a stoga i ideje.

2.5. Zaključci (usaglašenost sa rezultatima i logično izvedeno tumačenje)

Kandidatkinja je uz jasno definisan teorijski okvir koji omogućava naslovom teze definisano istraživanje ostvarila sve postavljene ciljeve. Osnovna hipoteza da je u romanima Mirka Kovača aktiviran groteskni kod i da posljedice njegove aktivacije uslovljavaju način prezentacije svijeta, kroz dokazivanje i svih drugih, na početku istraživanja formulisanih hipoteza, studiozno je razmotrena, analizirana i potvrđena. Kroz obradu svih romana potvrđeno je da groteskni mehanizam snažno djeluje na razgradnju religijskih kodova i sistema vrijednosti uopšte. Nakon iščitavanja cjelokupnog romanesknog opusa Mirka Kovača, dokazano je da groteska, njeno dejstvo i funkcionalnost, nema konstantnu zastupljenost u opusu, tj. da nakon romana *Gubilište*, *Moja sestra Elida*, *Mahvina (Životopis Mahvine Trijković)*, *Ruganje s dušom* i *Vrata od utrobe* ona slabi. U disertaciji se zaključuje da groteska kao stilski mehanizam u romanima *Uvod u drugi život*, *Kristalne rešetke*, *Grad u zrcalu* i u posthumno objavljenom djelu romaneskno-memoarske strukture *Vrijeme koje se udaljava* gubi i dominantnu aktivnost i dejstvo koje utiče na način prezentacije svijeta, odnosno iščezava kao poetski mehanizam.

Na osnovu analize napravljena je i klasifikacija Kovačevog romanesknog opusa i to na osnovu poetičke upotrebe i tretiranja grotesknog mehanizma. Romanesknii opus je klasifikovan na dva

nivoa. Prvi (*Gubilište, Moja sestra Elida, Malvina, Životopis Malvine Trifković, Ruganje s dušom i Vrata od utrobe*) u kom je dominantno djelovanje koda groteske i koje primarno oblikuje umjetnički univerzum i drugi (*Uvod u drugi život, Kristalne rešetke, Grad u zrcalu i Vrijeme koje se udaljava*) u kom, nakon sporadične i redukovane aktivacije u *Uvodu*, groteska iščezava kao dominantno poetsko načelo i stoga ne utiče na način prezentacije svijeta.

Takođe, doktorantkinja je proširila istraživanje i dokazala da svi romani ostvaruju snažan metatekstualni dijalog sa Biblijom, po pravilu kontroverzan, kao i da se taj dijalog uspostavlja kao paradigmatičko obilježje njegovog stvaralaštva. Postavljanje *Biblije* u funkciju prototeksta u disertaciji je dokazano kao karakteristika i ostalih Kovačevih romana, pa je stoga dijaloški odnos sa ovim sakralnim tekstom uspostavljen kao paradigmatičko obilježje romanesknog opusa ovog autora. Negacija biblijskih vrijednosti postiže se upravo groteskom koja se na taj način u romanu uspostavlja kao razgrađivačka kategorija, pri čemu je realizovan postavljeni cilj o dokazivanju funkcija groteske kao moćnog razgrađivačkog mehanizma.

2. Konačna ocjena disertacije

3.1. Disertacija je u potpunosti usaglašena s obrazloženjem teme. Sva poglavlja i naslovi su sistematično strukturirani, a tekst utemeljen na naučnom diskursu.

3.2/3. Mogućnost ponovljivosti i buduća istraživanja

Književno-teorijska literatura i metodologija primjerene su temi i počivaju na savremenim naučnim dostignućima u oblasti nauke o književnosti, tako da ne samo omogućavaju ponovljivost rezultata do kojih je doktorantkinja došla, već predstavljaju važno polazište za buduća istraživanja Kovačevog stvaralaštva, ali i fenomena groteske u opusima modernističkih i postmodernističkih autora.

3.4. Ograničenja disertacije i njihov uticaj na vrijednost disertacije

Kandidatkinja je temeljno pristupila izradi disertacije i postavila jasan metodološki okvir, čime je izbjegla moguća ograničenja u dolasku do postavljenih ciljeva i rezultata. Takođe, koristila je autopoeitičku građu i dokumentaciju iz arhiva Kovačeve porodice, čime je značajno preduprijedila mogućnost proizvoljnih ili nedovoljno utemeljenih aksioloških sudova.

Originalni naučni doprinos

Smatramo da su naučni doprinos i značaj ove disertacije višestruki. Prepoznavanje i izučavanje groteske kao stilskog mehanizma u Kovačevim romanima značajna je i do sada naučno nedovoljno obrađivana tema. A činjenica da je romaneskni opus Mirka Kovača prvi put predmet jedne doktorske teze dovoljno ukazuje na potrebu ovako studiozne naučne interpretacije djela ovog nagrađivanog, hvaljenog i međunarodno priznatog pisca.

Originalnost disertacije ogleda se i u sveobuhvatnom i sistematičnom pristupu romanima Mirka Kovača, što osim ukazivanja na bitne naratološke i stilske elemente nosi i poseban naučni potencijal koji se reflektuje kroz ukazivanje na etape njegovog stvaralačkog procesa, ali i na izrastanje njegove poetičke paradigme. Dakle, ne samo da je dat cjelovit uvid u Kovačev stvaralački opus, dokazane funkcije i mehanizmi groteske, već je primijenjeno i *bočno osvjetljavanje* kroz autorovu autopoeitiku (istraženi su intervjui, autopoeitički eseji i lični autorovi dokumenti iz periodike i porodičnog arhiva). Ovo je nov kvalitet u pristupu još uvijek nedovoljno istraženom

Kovačevom opusu, a značajan doprinos ima i indirektno: osvjetljava južnoslovensku književnoistorijsku scenu od šezdesetih godina prošlog vijeka do danas. Istraživanje postupka groteske, kroz stabilne i na naučnoj metodologiji zasnovane zaključke, umnogome doprinosi dešifrovanju Kovačevog kompleksnog djela i njegovoj afirmaciji, ali i lakšem prezentovanju Kovačeve hermetičke poetike u nastavi o književnosti. Stoga vjerujemo da je ova doktorska teza doprinos ne samo proučavanju montenegristike nego južnoslovenske književnosti uopšte.

Mišljenje i prijedlog komisije

Komisija smatra da je kandidatkinja pokazala visok stepen poznavanja materije i cjelovit uvid u relevantne teorijske studije iz oblasti predložene teme, kao i u radove o autoru čiji je poetski korpus obrađivan u disertaciji. Pristup temi zasnovan je na relevantnim činjenicama iz naučne i stručne literature, uz konsultovanje najnovijih naučnih doprinosa i uz jasno postavljene zaključke, što je oblikovalo cjelovit, originalan i naučno utemeljen naučni rezultat.

Komisija predlaže Vijeću Filološkog fakulteta, Centru za doktorske studije i Senatu Univerziteta Crne Gore da da prihvati ovaj izvjestaj i da odobri javnu odbranu doktorske disertacije *Groteska kao stilski postupak u romanima Mirka Kovača* mr Tamare Labudović.

Izdvojeno mišljenje

(popuniti ukoliko neki član komisije ima izdvojeno mišljenje)

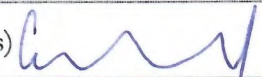
Ime i prezime

Napomena

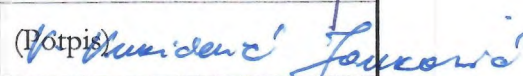
(popuniti po potrebi)

KOMISIJA ZA OCJENU DOKTORSKE DISERTACIJE

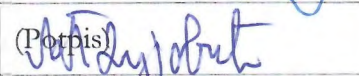
Prof. dr Sava Damjanov, emeritus, Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet

(Potpis)

Prof. dr Vesna Vukićević-Janković, redovni profesor, Univerzitet Crne Gore, Filološki fakultet (mentor)

(Potpis)

Prof. dr Ljiljana Pajović-Dujović, redovni profesor, Univerzitet Crne Gore, Filološki fakultet

(Potpis)

(Titula, ime i prezime, ustanova i država člana komisije)

(Potpis)

(Titula, ime i prezime, ustanova i država člana komisije)

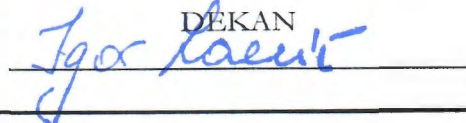
(Potpis)

Datum i ovjera (pečat i potpis odgovorne osobe)

U (navesti grad),
 (navesti datum)

DEKAN

UNIVERSITET CRNE GORE FILOLOŠKI FAKULTET			
Org. jed.	Broj	Prilog	Vrijednost
01	1133		

FILOLOŠKI FAKULTET NIKIŠIĆ

Izveštaj o ocjeni doktorske disertacije

1. Pregled disertacije

Disertacija *Groteska kao stilski postupak u romanima Mirka Kovača* mr Tamare Labudović napisana je na 239 stana teksta. Podijeljena je na 14 poglavlja sa potpoglavljima. To su: UVOD, GROTESKA KAO KOVAČEV OTKLON, O GROTESCI I GROTESKNOM, O TEORIJI GROTESKE G. R. TAMARINA (Širina značenja riječi groteska, Groteskno je uvijek relativno, Groteska i san, Groteska i totemizam), KROZ GUBILIŠTE ZBOG GUBILIŠTA (Tri hajke na jednog pisca, Pohvala i pokuda Gubilišta (Buka i bijes zavičaja), Pesimizam, sunce, Hercegovina i crne limuzine), GUBILIŠTE (Groteskno u romanu Gubilište, Groteskno oblikovanje prostornih struktura u Gubilištu, Groteskno oblikovanje romanesknih junaka u Gubilištu), KOVAČ I KAMI, STRANAC I GUBILIŠTE – u funkciji priloga (Ugrožavanje romanesknog koda i način temporalno-spacijalne organizacije, Tamnica kao početak i kraj, Smrt i požuda i smrt Boga, Smrt roditelja), MOJA SESTRA ELIDA (Spoljašnja i unutrašnja kompozicija; informativnost Uvoda i samopredstavljanje Antona Biriša, Groteskna i destruktivna Hercegovina bez vjetera; uništenje kao uslov za novo rođenje, Hodajući mrtvac, Zazijin groteskni porod, Groteskno tijelo slabašnog prestolonasljednika, Groteskni bal u kući Biriša, Čulni pokrov i erotični odar, Antropomorfizirani mrtvački kovčeg i pretvaranje u prah porodične kuće Biriša), MALVINA, ŽIVOTOPIS MALVINE TRIFKOVIĆ (Malvina kao životopis ili o žanrovskoj nedefinisanosti, Klasifikaciono semantičko polje i antipolje; junakinja i antijunakinja; svetica i grešnica, Homoseksualnost kroz prizmu groteske, Malvina i Katarina ili preobražaj iz nježne ljubavnice u mučiteljku, Nosioći religijskih kodova kao groteskne konstrukcije i desakralizacija svetog prostora, Testament ili ozbiljan dokument u okvirima ozbiljno-smiješnog, Groteska kao posljedica mržnje, Groteskni likovi kao dike i ponosi), RUGANJE S DUŠOM (Anđeo nakaza, đavolski dječak i pticoliki hroničar, Fatalnost veze s Birišima, Groteskna kuća Meštrevića, Đavo lično ili đavo – estetika, Maloumni Goja na epiloškoj granici romana ili ukrsnuća i spasenja nema, Groteskni fratar, perveznjak i mrzitelj i raskomadani Isus Hrist), VRATA OD UTROBE (Uvod ili o postmodernističkim devijacijama funkcije pripovjedača, Uzdržanost prema antifašističkoj naraciji i aktivacija hladne groteske, Antifistička borba i njena semantizovana redukcija, Kvaziuzdržanost prema komunizmu; Stjepan K. i Tomislav K., Biblijski koncept mučeništva i dominacija simbola, Utroba rodne Hercegovine, Groteskno izobličjenje likova kroz biblijski motiv bratoubistva), UVOD U DRUGI ŽIVOT KAO POETIČKA PREKRETNICA (Groteska kao klasifikator Kovačevog romanesknog opusa, Dva pogleda na Uvod u drugi život, Složeni žanrovski mozaik i groteskna destrukcija simbola, Obed sa popovima, Nužnik Majke Tereze, Anđeli – buljooki imbecili i svete tajne, Zavičaj i grad – pakao, Praznovanje i životinjsko krvoproliće), DAŽD OD ŽIVOG UGLJEVIJA – prikaz u funkciji priloga i ZAKLJUČAK. Zastupljeni su i popis citirane literature (106 referenci) i prilozi.

U uvodnom dijelu disertacije definisan je predmet, cilj i metodološki okvir istraživanja. U narednoj cjelini ukazano je na grotesku kao sredstvo Kovačevog otklona od tradicionalne narativne paradigme i navedeno dosadašnje tretiranje te problematike u nauci o književnosti. Dat je i osvrt na poetiku ovog autora i istaknut je značaj bogate esejističke građe za njenu rekonstrukciju. Nakon toga pažnja je usmjerena na definisanje groteske, odnosno grotesknog postupka u umjetnosti uopšte, na razvoj, tretiranje i širi kontekst ovog umjetničkog problema. Pored sagledavanja epohalnih studija o grotesci (Kajzerove i Bahtinove) i modernih teorija, posebna pažnja usmjerena je na teoriju G. R. Tamarina. Nakon toga je kroz prizmu društveno-istorijskog konteksta istražen slučaj romana *Gubilište*, prvo hvaljenog, a onda osuđenog i bojkotovanog teksta, s ciljem ukazivanja na cenzorske udare i na političku osudu književnog djela.

Centralni dio disertacije realizovan je kroz šest poglavlja u kojima se izučava groteskni kod u Kovačevim romanima *Gubilište*, *Moja sestra Elida*, *Malvina*, *Životopis Malvine Trišković*, *Ruganje s dušom*, *Vrata od utrobe* i *Uvod u drugi život*. Postavljeni istraživački zadaci ukazuju na primjenu grotesknog postupka, potom kandidatkinja analizira način njegove aktivacije, zatim sagledavaju posljedice i estetski efekti koji iz te aktivacije proizlaze i na kraju iznose zaključci. Na osnovu sprovedenog istraživanja izvršena je klasifikaciju Kovačevog romanesknog opusa uzimajući intenzitet zastupljenosti grotesknog postupka kao osnovno mjerilo.

Disertacija sadrži i dva poglavlja koja imaju funkciju priloga i u kojima se sagledaju dva problema koja doprinose osnovnom cilju istraživanja. Prvi se odnosi na metatekstualne veze Kovačevog romana *Gubilište* i bisera evropske književnosti, Kafkinog romana *Stranac*. Drugi prilog bavi se dijaloškim odnosom Kovačevog djela prema biblijskom tekstu, za koji se konstatuje ostvarivanje statusa paradigmatškog obilježja Kovačeve poetike.

U završnom dijelu disertacije objedinjuju se rezultati istraživanja i dolazi do zaključka da je u romanima Mirka Kovača aktiviran groteskni kod i da posljedice njegove aktivacije uslovljavaju način prezentacije svijeta.

Istraživanje fenomena groteske je posebno izazovno u izučavanju ne samo književnih već svih vrsta umjetničkih tekstova. Iako groteska, odnosno groteskni elementi u evropskoj književnosti imaju hiljadugodišnju tradiciju, tek sa uspostavljanjem postulata savremene nauke o književnosti izučavanje ovog književnoteorijskog problema počinje da se kreće sa fona ka središtu interesovanja. Kovačev romaneskni svijet predstavlja iščašenu i devijantnu stvarnost a primjena postupka groteske kao dominantnog stilskog mehanizma u većem dijelu njegovog opusa presudno utiče na prezentaciju takve slike svijeta. Kako se u Kovačevim romanima iz priče ne stvara univerzum čija iskustvena osnova odgovara uobičajenom poretku stvari u realnom univerzumu, već iz tekstova izranja svijet izokrenutosti i iščašenosti, istraživanje je usmjereno na dokazivanje grotesknog koda kao dominantnog stvaralačkog postupka u romanima *Gubilište*, *Moja sestra Elida*, *Malvina* (*Životopis Malvine Trišković*) i *Ruganje s dušom* pod čijim se djelovanjem prezentuje specifična slika svijeta kao apokaliptičnog univerzuma.

2. Vrednovanje disertacije

2.1. Problem

O grotesci u stvaralaštvu Mirka Kovača do danas nije objavljena sveobuhvatna i obimnija studija, niti su se kritičari i teoretičari bavili isključivo navedenim problemom u okviru Kovačevog cjelokupnog opusa. Groteskne elemente, u okviru drugačije usmjerenih istraživanja, konstatuju u Kovačevim romanima neki proučavaoci njegovog djela. D. Beganović, između ostalog, izučavao je groteskno-karnevalske scene i grotesknu tjelesnost u *Elidi*; V. Ribnikar konstatuje ironiju i

grotesku kao osnovna obilježja Kovačevih prvih romana; R. Kordić smatra da je Kovač najuspjeliji tamo gdje realnost dobija groteskna obilježja; V. Jokić povodom *Gubilišta* u predgovoru popravljenog izdanja piše o otuđenom i grotesknom svijetu Kovačeve proze; M. Pantić konstatući Kovačevu privrženost tamnijoj i zagonetnijoj strani čovjeka govori o odstupanju od idealno zamišljenih proporcija bića i o sklonosti ka opisu grotesknog izobličenja; T. Bečanović, naglašavajući da je groteska dijabolični stilski mehanizam, istražuje postmodernističku strategiju prikazivanja stvarnosti u romanu *Vrata od utrobe*; P. Meić, dajući pregled kompletnog Kovačevog romanesknog opusa, govori o karikaturi koja prerasta u grotesku i o sveprisutnoj estetici ružnog; V. Vukićević-Janković kroz tumačenje *Malvine*, a govoreći o postupku dokumentarnosti, ukazuje na parodiju koja često prerasta u grotesku.

Sakupljanjem i sagledavanjem heterogene građe koju čine naučne studije, ali i intervjui, televizijske emisije, novinski i naučni članci, kritički osvrti, polemike, zbornici, kao i autorovi esejistički i memoarski spisi kandidatkinja je uspjela da u svoje istraživanje inkorporira rasute i teško dostupne dokumente o izrastanju groteske kao stilskog mehanizma u Kovačevim romanima *Gubilište*, *Moja sestra Elida*, *Malvina*, *Životopis Malvine Trišković*, *Ruganje s dušom* i *Vrata od utrobe*, u kojima je dominantno djelovanje prisustvo groteske. U romanima *Uvod u drugi život*, *Kristalne rešetke*, *Grad u zrvalu* i *Vrijeme koje se udaljava*, kandidatkinja konstatuje redukovanu aktivaciju groteske i zaključuje da ona kao dominantno poetsko načelo više ne utiče na način prezentacije svijeta, te da je obrnuto srazmjerna prisustvu autobiografskog kodiranja u Kovačevim romanima. Na osnovu svega navedenog smatramo da su naučni doprinos i značaj ove disertacije višestruki. Vjerujemo da činjenica da je romaneskni opus Mirka Kovača prvi put predmet jedne doktorske teze dovoljno ukazuje na potrebu studiozne naučne interpretacije djela ovog nagrađivanog, hvaljenog i međunarodno priznatog pisca, a koju smo mi ovom disertacijom započeli. Smatramo da istraživanje postupka groteske, kroz stabilne i na naučnoj metodologiji zasnovane zaključke, umnogome doprinosi dešifrovanju Kovačevog kompleksnog djela i njegovoj afirmaciji, ali i lakšem prezentovanju Kovačeve hermetičke poetike u nastavi o književnosti. Stoga vjerujemo da smo ovom doktorskom tezom doprinijeli ne samo proučavanju montenegristike nego južnoslovenske književnosti uopšte.

2.2. Ciljevi i hipoteze disertacije

Osnovni cilj doktorske disertacije *Groteska kao stilski postupak u romanima Mirka Kovača* bio je da istraži prisustvo i aktivnost grotesknog koda u romanima Mirka Kovača i da dokaže da stilski mehanizam groteske presudno utiče na prezentovanje umjetničke slike svijeta.

Postizanje osnovnog cilja disertacije ostvareno je realizacijom sljedećih ciljeva:

1. Dokazivanje uticaja grotesknog koda na modelovanje romanesknih junaka;
2. Dokazivanje uticaja grotesknog koda na modelovanje hronotopa;
3. Utvrđivanje i tumačenje estetskog efekta groteske;
4. Dokazivanje funkcija groteske kao moćnog razgrađivačkog mehanizma;
5. Konstatovanje oslabljenog dejstva groteske u kasnijim Kovačevim romanima (koji slijede nakon romana *Vrata od utrobe*).

Detaljnou analizom načina modelovanja romanesknih junaka i istraživanjem principa po kojima se oblikuje romaneskni prostor, a nakon toga sagledavanjem i tumačenjem posljedica koje iz toga proizlaze u disertaciji je dokazano da groteska kao dominantni oblikovni postupak sižeja presudno utiče na prezentaciju specifične slike svijeta uspostavljene u Kovačevim romanima, a to je svijet rasula i destrukcije. Utvrđivanjem prisustva grotesknog koda, zasnovanim na relevantnim naučnim metodama i teorijskim stavovima o grotesci i grotesknom u umjetnosti, u disertaciji je

tumačen estetski efekat groteske, prvo u pojedinim romanima a potom na nivou cjelokupnog romanesknog opusa Mirka Kovača. Poseban cilj u disertaciji bio je utvrđivanje i sagledavanje grotesknog postupka kao moćnog razgrađivačkog mehanizma (u najvećoj mjeri djelotvorno usmjerenog na religijske i komunističke kodove). Nakon navedenih postignutih ciljeva u disertaciji je dokazano i obrazloženo slabljenje prisustva grotesknog koda u romanima koji slijede nakon *Vrata od utobe*. Ostvarivanjem ovog cilja napravljena je i klasifikacija cjelokupnog Kovačevog romanesknog opusa.

Osnovna hipoteza doktorske disertacije od koje kandidatkinja započinje istraživanje glasi: U romanima Mirka Kovača aktiviran je groteskni kod i posljedice njegove aktivacije uslovljavaju način prezentacije svijeta.

U okviru istraživanja osnovne hipoteze formulisale su se i sljedeće, na naučnim temeljima postavljene a potom i dokazane, međusobno povezane hipoteze:

H1: da groteska deformiše psihološku i ideološku tačku gledišta u romanima Mirka Kovača, što kao posljedicu nosi devijantnost književnih junaka;

H2: da groteska snažno utiče na frazeološku tačku gledišta, prije svega na selekciju verbalnih jedinica u romanima Mirka Kovača;

H3: da je groteskni kod aktivan i na nivou prostorno-vremenske tačke gledište u Kovačevim romanima i da na taj način moćno djeluje na simboliku i funkcionalost prostora i vremena u tekstu;

H4: da je groteska u romanima Mirka Kovača u funkciji razgrađivanja socrealističkog modela kulture i komunističke ideologije;

H5: da groteska, njeno dejstvo i funkcionalnost, nema konstantnu zastupljenost u romanima Mirka Kovača, tj. da nakon romana *Gubilište*, *Moja sestra Elida*, *Malvina (Životopis Malvine Trifković)*, *Ruganje s dušom* i *Vrata od utrobe* ona slabi u kasnijim Kovačevim romanesknim ostvarenjima.

2.3.Bitne metode koje su primijenjene u disertaciji

- ▶ Analiza i sinteza;
- ▶ Metoda intertekstualnog proučavanja;
- ▶ Strukturalistička metoda;
- ▶ Psihoanalitička metoda;
- ▶ Semiotička metoda;
- ▶ Stilistička metoda.

Složenost teme doktorske disertacije usmjerio je kandidatkinjin istraživački fokus ka teorijskim stavovima o grotesci i o primjeni postupka groteske u književnosti, pregledu teorijskih stavova o postmodernizmu, na iščitavanje i ispitivanje tekstova na osnovu kojih se može rekonstruisati Kovačeva eksplicitna poetika (*Evropska trulež*, *Elita gora ruže*, *Cijetanje mase*), analizi djela koja predstavljaju korpus, kao i ispitivanju sekundarne literature, tj. publikacija o Kovačevom romanesknom opusu. Kako je cilj disertacije bio da se utvrdi prisustvo i aktivnost grotesknog koda u romanesknom opusu Mirka Kovača, istraživanje je podrazumijevalo uključivanje teorijskih stavova o grotesknom (V. Kajzer, M. Bahtin, Tamarin i dr). Dakle, selekciju metoda uslovlila je priroda groteske i analiziranog korpusa, kao i problematika koju obuhvataju postavljene hipoteze.

Metodološki aparat, zasnovan na primjeni različitih teorijskih koncepata, što je bio preduslov za precizni analitičko-interpretativni postupak, zasnovan je na postulatima postmodernističke književne teorije (L. Hačion, M. Epštejn, L. Nagal i dr), a obuhvatio je teoriju o prostornom kodiranju Jurija Lotmana, Ženetove temporalne figure, klasifikaciju tačaka gledišta

Borisa Uspenskog, kao i teoriju citatnosti. Zasnivajući istraživanje na relevantnim teorijskim stavovima o poetici postmodernizma (prvenstveno Linde Hačion), a kroz tumačenje pripovjedačke instance sistematično je detektovana i analizirana primjena elemenata postmodernističke poetike koji pažnju čitaoca usmjeravaju na način stvaranja priče a ne na samu priču, odnosno na sadržaj romana. Analiza prostornih struktura u romanu, koja se u prvom redu zasniva na teoriji o prostornom kodiranju J. R. Lotmana, rezultirala je dokazivanjem grotesknog mehanizma kao dominantne sile pod čijim se djelovanjem modeluje prostor.

2.4. Rezultati disertacije i njihovo tumačenje

Polazišna osnova za proučavanje i dokazivanje grotesknog koda kao dominantnog mehanizma pod čijim se uticajem oblikuje specifična slika svijeta u okviru disertacije jesu hipoteze postavljene u uvodnom dijelu. Kandidatkinja uspješno dokazuje postavljene hipoteze dolazeći do sljedećih rezultata:

Gubilište

Groteskni kod u romanu *Gubilište* dominantan je u oblikovanju prostornih struktura i u koncipiranju romanesknih junaka. Prostor i likovi ne mogu se podvrgnuti tumačenju bez detaljnog sagledavanja biblijskih motiva ukorporiranih u njegovu strukturu. Ta činjenica ukazuje na snažnu metatekstualnu vezu koju prvi Kovačev roman uspostavlja sa hrišćanskom svetom knjigom i u okviru čijeg koda se mora iščitavati. Intenzivna komunikacija sa *Biblijom* jeste jedan od vidova Kovačevog otklona od tradicionalnog književnog diskursa i to u vrijeme jedne ateističke kulture kakav je bio komunizam. Kovač svojim prvim romanom vaskrsava *Bibliju*, odnosno, oživljava u književnosti njenu funkciju i semantiku. Roman *Gubilište* od prološke do epiloške granice uspostavlja metatekstualni dijalog sa *Biblijom*. Na osnovu analize ovog dijaloga u disertaciji je dokazano da je dijahronijska komunikacija sa prototekstom u konstanti kontroverzna. Desemantizacija i negacija idejnog sloja i sistema vrijednosti *Biblije* kao prototeksta utiče na konstituisanje svih elemenata narativne strukture, a prostorne organizacije i likova u prvom redu, čime su postignuti postavljeni ciljevi o uticaju grotesknog koda na modelovanje romanesknih junaka i hronotopa.

Tumačenjem prostornih struktura, od prostora zatvorske tamnice preko prostora Bileće do prostora cjelokupne Hercegovine, koji su uspostavljeni tako da poprimaju svojstva paklenog hronotopa, dokazana je hipoteza da je groteskni kod aktivan na nivou prostorno-vremenske tačke gledišta i da na taj način moćno djeluje na simboliku i funkcionalost prostora i vremena u tekstu (H3). Semiotičkom metodom tumačeni su mnogi simboli (nebo, sunce, ptice i drugi) koji pod groteskom podliježu procesu dekonstrukcije i umnogome doprinose uspostavljanju paklenog hronotopa.

Polazeći od stava da su književni junaci hronotopični, tj. da njihova priroda zavisi od vremena i prostora u kom ostvaruju svoju egzistenciju, analizom likova u romanu *Gubilište*, u prvom redu oca i sina, realizovan je postavljeni cilj o dokazivanju uticaja grotesknog koda na modelovanje romanesknih junaka. Tumačenjem likova oca i sina, prvo zasebno a onda u kontekstu porodične strukture kao primarne društvene zajednice, dokazane su postavljene hipoteze o grotesknoj deformaciji psihološke i ideološke tačke gledišta (H1, H2), što kao posljedicu nosi devijantnost književnih junaka. Tumačenje likova u romanu *Gubilište* rezultiralo je čvrstim naučno zasnovanim stavovima da oni grotesknu funkciju ostvaruju otuđenošću i odstupanjem od poželjnog modela ponašanja. Groteska snažno razara i status porodice kroz likove oca – umobolnika i sina – prestupnika. Dokazivanjem prisustva grotesknog invertovanja hrišćanskih vrijednosti u tekstu je intenziviran osjećaj nemoći i besmisla. Desakralizacija i desemantizacija hrišćanskog sistema vrijednosti pored destruktivnog ponašanja likova analizirana je i na planu njihove frazeologije, pri

čemu je, kroz mnoge oksimoronske konstrukcije i kroz primjenu postupka travestije, dokazana postavljena hipoteza da groteska snažno utiče na frazeološku tačku gledišta (H2). Kroz tumačenje prethodno navedenih problema i kroz uspostavljanje rezultata dobijenih u tom procesu u disertaciji je dešifrovana, u ovom ali i u svakom narednom romanu, vješto i netendenciozno kodirana razgradnja socrealističkog modela kulture i komunističke ideologije, koja je realizovana pesimističnom i otuđenom slikom univerzuma, čime je dokazana još jedna od postavljenih hipoteza (H4).

Moja sestra Elida

Roman *Moja sestra Elida* u disertaciji detaljno je analiziran iz perspektive postmodernističkog poetičkog ključa, što je prema raspoloživim tekstovima o Kovačevom stvaralaštvu prvo takvo sagledavanje ovog teksta u nauci o književnosti. Identifikacija pripovjedača Antona Biriša sa Gogoljem i poznatim činjenicama iz njegovog života i djela vješto je uklopljena u postmodernistički koncept organizovanja stvarnosti. Udvajanje ličnosti, kao jedna od suštinskih odlika grotesknog, i fingiranje i deformacija autorstva analizirani su i dokazani kao elementi postmodernističke poetike. Postmodernizam kao stilsku formaciju odlikuje i sprovođenje postupka ugrožavanja i probijanja granica između svijeta umjetničke i empirijske stvarnosti, što je u disertaciji na primjeru ovog romana i dokazano. Takođe je analiziran i postmodernistički postupak dokumentarnosti i kao posljedica njegovog prisustva dokazana fragmentarnost navedene narativne strukture. Koncipiranje teksta kao fragmentarnog mozaika bez veće međusobne povezanosti fragmenata ukida cjelovitost i razbija jedinstvo narativne cjeline iz čega kandidatkinja, uz naučno relevantne dokaze, izvodi zaključak da je unutrašnja kompozicija romana *Moja sestra Elida* razglopljena i disperzivna.

Kroz studioznu analizu likova i hronotopa u disertaciji se uspostavljaju stabilni stavovi o grotesknom mehanizmu kao dominantnoj sili koja oblikuje umjetnički univerzum, čime se dokazuju prethodno postavljene hipoteze da groteska deformiše psihološku i ideološku tačku gledišta, što kao posljedicu nosi devijantnost književnih junaka, da groteska snažno utiče na frazeološku tačku gledišta, prije svega na selekciju verbalnih jedinica i da je groteskni kod aktivan i na nivou prostorno-vremenske tačke gledišta, pri čemu moćno djeluje na simboliku i funkcionalost prostora i vremena u tekstu (H1, H2, H3). Groteskni princip tjelesnosti, odnosno deformiteta i spoljašnjih (fizičkih) i unutrašnjih (duhovnih i moralnih) sproveden je dosljedno u konstituisanju svih likova koji pripadaju porodici Biriš ili koji se vezuju za porodicu Biriš, bez obzira na to da li su u pitanju marginalni likovi ili oni koji zauzimaju više mjesta u narativnoj zbilji. Među Birišima detektovan je čitav spektar abnormalnih tijela, odnosno tijela sa grotesknim karakteristikama. Od Dolfija Biriša koji ne može da umre i čije tijelo čine samo kosti tj. skelet, preko Atila koji se nadima do pucanja, incestoidnih patuljastih blizanaca, do umanjenog tijela najmanjeg Biriša Jordana ili do barbe Donata, živog mrtvaca koji na nogama ulazi u sopstveni grob. Takođe, u disertaciji su prepoznati a onda i tumačeni groteskni motivi kojima obiluje roman *Moja sestra Elida*: oživljavanje predmeta kroz postupak antropomorfizacije mrtvačkog sanduka, kroz predstavu hodajućeg mrtvaca, kroz hipertrofiranu Zazijinu trudnoću i groteskni porod, kroz prisustvo insekata i tome slično. Porodica Biriš, koja je u središtu romaneskne radnje predstavljena kao je krajnje devijantna. Ubistvo, silovanje, incest i blud uobičajene su genealoške pojave, razvrat i tjelesni deformiteti su konstanta. Kroz takvu porodicu i sve one koji dolaze sa njom u kontakt, na ovaj ili onaj način, prostor Varoši i Hercegovine uopšte poprima sva obilježja

dijaboličnog univerzuma. U tom univerzumu bludne i zločinačke radnje predstavljaju osnovni princip opštenja među likovima. Na osnovu svega analiziranog dokazana je aktivacija i dominacija grotesknog koda u formiranju romanesknog hronotopa. Kao i u romanu *Gubilište*, u ovom tekstu, prema Lotmanovoj teoriji jezika toposa, prostor neba je ukinut, a kao posljedica toga i zemaljski prostor, odnosno podneblje Hercegovine uređuje se pod dominacijom donjeg, paklenog hronotopa. Snaženje karakteristika pakla realizovano je i informacijom o odsustvu vjetra. Niska i prazna struktura neba, uz potpuno odsustvo vjetra, hercegovački prostor obrastao trnjem i čičcima, prekriven travom koja je opasno oštra i suva, modeluje se kao reinkarnacija pakla. Tumačenjem članova porodice Biriš i funkcija prostora na kojem oni egzistiraju dokazani su postavljeni ciljevi koji se zasnivaju na dokazivanju uticaja grotesknog koda na modelovanje likova, hronotopa i na utvrđivanje i tumačenje estetskog efekta groteske i na primjeru ovog romana. Karakteristike tzv. grotesknog slavlja, o kome u svojoj teoriji o grotesci ističe Kajzer kandidatkinja uočava i analizira epilošku granicu romana gdje se na istom prostoru, prostoru porodične kuće, okupljaju Biriši oko tijela umiruće Elide. Oko Elidinog odra kao nukleusa, u porodičnoj kući, Biriši, svaki na svoj način ekscentričan i deformisan, svojim djelovanjem realizuju grotesknu svečanost, ili groteskni bal. Spajanje događaja umiranja i bizarne porodične svečanosti groteskna je kombinatorika, ali u modelovanoj zbilji, koja je u cjelosti svijet otuđenja i bizarnosti, nema karakteristike neobičnosti. U navedenoj analizi potvrđeno je djelovanje groteske kao snažnog razgrađivačkog mehanizma kojim se dekonstruišu religijske vrijednosti, obredi i uopšte koncept svijeta. Profanacija, jedna od ključnih karnevalskih kategorija, koja predstavlja slobodno karnevalsko svetogrđe, aktivirana je u navedenoj sceni. Njena realizacija počinje izborom rođaka Jeftimija, koji je svešteno lice, za onoga koji će spuštati pokrov i otkrivati Elidino zanosno tijelo. Sveštenik, kao posrednik između boga i ljudi, po normativnom poretku stvari svojim sveštениčkim pozivom i jeste neko ko prilazi pokojniku i priprema ga za, po hrišćanskom ideološkom sistemu, put u onozemaljski svijet. Jeftimije, pod dejstvom grotesknog izobličenja, ovdje dobija ulogu posrednika između požudnih rođaka i erotičnog tijela umrle.

Ritual sveštenikov, realizovan kroz *lagano* povlačenje pokrova kulminiraće u ono što nazivamo *parodia sacra*, takođe karnevalska kategorija kojom se parodiraju sveti tekstovi, u činu zamjene crkvenog pojanja, opela, činom čitanja pisma u kom Elidi ljubav izražava neki zaljubljeni muškarac, a koje će pred rodbinom iščitati otac Lukijan. U ovoj grotesknoj inverziji jasno je da se izobličenjem vjerskih obreda degradira hrišćanska ideologija i simbolika.

U epilogu romana, bez obzira na krajnju destrukciju i beznađe literarnog svijeta, u disertaciji se konstatuje i jasno teorijski dokazuje aktivacija Bahtinovskog tipa groteske ili „kosmičko-optimistički pogled na svijet,” odnosno groteska koja je po svojoj suštini bliska krajnjem značenju karnevala i koja ima katartičku moć. Munja i početak revolucije označavaju uništenje univerzuma zločina, incesta, bolesti i devijantnosti i početak nekog novog, boljeg svijeta.

Malvina, Životopis Malvine Trifković

Aktiviranje grotesknog koda u romanu *Malvina* u disertaciji se analizira i dokazuje od žanrovskog određenja teksta. Priču o Malvini Mirko Kovač određuje kao biografiju. Nakon izlaganja karakteristika i prirode biografske forme dolazi se do jasnog zaključka da je pravljenjem biografskog teksta o istorijski i društveno beznačajnoj osobi autor u samoj srži ugrozio biografski kod. Znači, to što je junakinja destruktivna, što u tekstu ostvaruje status antijunakinje, nije oponentno biografskom maniru već je problematičan njen status, odnosno društveno-istorijski značaj. Ova konstatacija s pravom se u disertaciji tumači kao postmodernistička pripovjedna igra, ali se, opet s pravom, konstatuje i snažno djelovanje grotesknog koda, koje je vidno u

oksimoronskoj konstrukciji koja bi se mogla nazvati biografijom jedne neznatne i neznčajne ličnosti. Upravo postupak groteske, kao snažni razgrađivački mehanizam ima moć da izvrne stvari s lica na naličje te da život jedne neznatne junakinje uokviri u biografski ram. Drugi postupak, koji se analizira i kao posljedica grotesknog mehanizma i kao postmodernistička igra, a koji takođe ugrožava biografiju kao književni žanr jeste u ovom tekstu dominantnost dokumenta. Različite vrste dokumenata zapravo jesu tekst ovog romana, i lik glavne junakinje ne dopunjuje se dokumentima već se iz dokumenata stvara.

U oblikovanju narativne stvarnosti u romanu *Malvina* vidljivo je snažno prisustvo grotesknog koda. Devijacija umjetničkog univerzuma umnogome je postignuta aktivnošću groteske. Groteskno izobličavanje u prvom planu vidljivo je kroz devastaciju religijskog koncepta svijeta i mišljenja. Nakon analize pisama Patronele Barota u disertaciji se jasno navode sve norme i ograničenja koje uspostavljaju, prema Lotmanovoj teoriji, nesižejno, klasifikaciono semantičko polje. Na osnovu uspostavljenog sistema vrijednosti u tekstu, ljubav i tjelesna bliskost svakako da jesu prestup, ali homoseksualnost, nakon svih priča o dobroj ženi, majci i domaćici, predstavlja viši stepenik prestupa, tj. viši stepen anomalije. Homoseksualnost predstavlja zabranjenu stvarnost u patrijarhalnom i religijskom sistemu vrijednosti, predstavlja abnormalnost i deformaciju. Lezbijska ljubav i strast Malvine i Julke plamti u mraku među zidovima pravoslavnog ženskog vaspitališta. Upravo kroz prostor gdje Malvina počinje svoju homoseksualnu identifikaciju, uz predstavljeni model svijeta i ponašanja za djevojke i žene, realizuje se groteskna suprotnost i karnevalska profanacija.

U romanu *Malvina* konstatovana je i temeljno analizirana dominantnost i prisustva religijskog koda i dominantnost groteskne razgradnje upravo tog koda. Svi likovi u djelu na različite načine ostvaruju se u kontekstu religije, tj. njenog devijantnog oblika kao proizvoda nacionalne i vjerske netrpeljivosti i mržnje. U tom smislu posebno su analizirani likovi Ivan Pavčić i Đorđe Trifković. Razmatrajući problem mržnje, koja je primarna u koncepciji lika Ivana Pavčića, kao i lika Đorđa Trifkovića, uočena je dominacija, po Ginterovim teorijskim stavovima, jedne od osnovnih funkcija groteske. Grotesknim oblikovanjem ovih junaka pod dominantnim uticajem mržnje, koja se na taj način uspostavlja kao osnovna esencija njihovog bića, vidna je realizacija groteske kao načina da se izrazi dubina društva, odnosno svijeta koji počiva na toj mržnji i koja jeste i demonska i apsurdna u isti mah. Poseban sloj ovog teksta čini priča o srpsko – hrvatskoj mržnji i vjerskoj netrpeljivosti, priča koja zapravo oblikuje cjelokupan tekst, jer sudbinu svih junaka s pravom možemo posmatrati kao posljedicu tih deformisanih i mržnjom i neslaganjem natopljenih odnosa. Na osnovu toga u disertaciji groteska je identifikovana i u funkciji satire (o kojoj Ginter u svojoj teoriji govori) a kojom se kritički sagledavaju negativne i posve opasne i devijantne društvene pojave. Potvrda za ovu konstataciju nađena je i na nivou frazeološke tačke gledišta. Naime, diskurs u romanu *Malvina* je raznorodan, a samim tim i kompleksan. Jezička forma se mijenja u skladu sa promjenom lica koje priču iznosi, odnosno koje u određenom fragmentu teksta na sebe preuzima funkciju naratora. Tako da se ovdje frazeološka tačka gledišta gradi i realizuje na smjeni ekavskog i ijekavskog govora, što jasno ukazuje na smjenu srpskog i hrvatskog identitetskog i ideološkog stanovišta, na smjeni, tenziji i suprotstavljenostima koje jesu društvena opasnost i društveni problem a koje je Kovač propustio kroz prizmu satire. Opterećenost frazeološke tačke gledišta praćena je i na nivou lika glavne junakinje Malvine (koji se transformiše od žrtve do mučiteljke), pri čemu je uspješno tumačeno njeno groteskno oblikovanje. Malvinina ličnost transformiše se pod dejstvom ljubavne izdaje pa na taj način i Malvinin lik pridružuje se galeriji likova iz ovog romana koji govore i djeluju pod dominacijom mržnje. Malvinina transformacija odražava se i na frazeološkom planu pa je vidan kontrast u zvuku i značenju verbalnih jedinica. U desetak redova teksta Malvinin jezik od dužšika i

ruzmarina, cvjetnog maja i cvrkuta, ljubavi, djece i Djevice transformiše se u iskaze tipa: „Pobacićeš ga, kurvo, nema mu spasa!“. Malvina postaje mučiteljka. I to surova mučiteljka. Scena skončavanja Katarine Pavčić svojom surovošću i morbidnošću asocira na scenu iz horor filma.

Analizom likova i njihovog jezika potvrđene su postavljene hipoteze o snažnom uticaju postupka groteske na psihološku, ideološku i frazeološku tačku gledišta, odnosno na destruktivni koncept literarnih junaka (H1, H2).

Prostorne strukture u ovom tekstu vezane su za religijski kod i za Malvinino kretanje i posredstvom devijantnog djelovanja likova kojim se tim prostorom kreću i sam prostor je ragrađen. Životopis počinje u prostoru vaspitališta Srpske pravoslavne prosvjetne ženske zadruge Sv. Majke Angeline a završava se u Crkvi Svete Petke. To su ujedno i početna i krajnja tačka Malvininog životnog kretanja. Obje tačke i sve između njih primarno je obojeno Malvininom homoseksualnošću, te se seksualnost glavne junakinje uzima kao motivacijsko središte romana. Homoseksualnu strast koju započinje u pravoslavnom vaspitalištu s Julkom Dumčom, Malvina nastavlja i nakon zaređivanja u Crkvi Svete Petke s kaluđericom Gliherijom. Dakle, njen povratak pravoslavnoj vjeri, kojoj, prema riječima oca Justinijana „ona pripada po svetom krštenju i svetom miropomazanju” , zapravo je povratak homoseksualnosti, tj. lezbijskim strastima. I Malvinin lik i svi ostali likovi u romanu svoju grotesknu transformaciju prenose i na semantiku i simboliku prostora po kom se kreću čime je dokazana postavljena teza o uticaju grotesknog koda na organizovanje prostornih struktura teksta (H3).

Ruganje s dušom

Dokazivanje djelovanja groteske kao dominantne estetske i stilske kategorije u oblikovanju ovog Kovačevog teksta u disertaciji kreće od semantike i simbolike naslova poglavlja. Već u njima kandidatkinja uspješno identifikuje razorno groteskno djelovanje kojim se inicira dalje iščitavanje teksta. Spajanje, odnosno poistovjećivanje kategorije neba i grobnice jeste svojevrsan oksimoronski spoj čija realizacija nosi ozbiljne posljedice po aksiološki sistem. Nebo, kao izuzetno snažan i složen simbol, u svim simboličkim varijantama u službi je kategorije dobra i reprezent je viših, nedokučivih i čovjeku često nerazumljivih sila. Kao regulator kosmičkog reda simbol je logosa, kao i božanstvenih sila, odnosno simbol boga i božjeg djelovanja. Stoga u religijskom kontekstu kategorija neba poistovjećuje se sa kategorijom dobra u kome su akumulirani i spas i nada i utjeha i smisao. S druge strane grobnica, bez obzira na značenje mistike tajnog i drugog života, ekvivalent je kategoriji smrti i kao takva umnogome destruktivno djeluje na značenje strukture neba. Destrukcija neba, logosa, sklada, božjeg djelovanja i kategorije dobra uopšte, započeta već u naslovima poglavlja, snažiće kroz tekst romana, produbljivati se i rezultirati potpunom destrukcijom umjetničkog univerzuma. Takođe, kroz tumačenje lika naratora, pticolikog Andula, dokazuje se groteskna destrukcija. Predstava anđela nakaze analizirana je kao groteskno izobličene predstave boga i božje tvoračke funkcije. Ako su anđeli nakaze i sami bog kao njihov tvorac logično jeste nakazan. Nakazni bog, s groteskno izobličenom stvalačkom energijom, može stvoriti samo nakazni univerzum, s nakaznim likovima koji u takvom univerzumu ostvaruju svoju egzistenciju. Anđeo – nakaza, koji čitaoca dočekuje na samoj prološkoj granici romana, odmah nagovještava i priprema čitaočevu svijest za nakazni, tj. nakaradni univerzum.

Snažno djelovanje groteske i u ovom romanu dokazuje se analizom likova i prostora na kom oni egzistiraju. Porodica Biriš opet se javlja kao tematska preokupacija, a posljedice njene destrukcije analiziraju se i unutar same porodice i kroz likove koji dolaze sa njom u kontakt.

Fatalnost veze sa Birišima uspješno je u disertaciji prezentovana kroz Ignjatov lik koji dobija status mikrostrukturalne groteske. Lik Đavola koji se pojavljuje u Elidinoj sobi tumači se kao visoko estetski kodirana konstrukcija čovjeka. Predstava o zgodnom muškarcu s njegovanim i mirisnim tijelom u romanu oponentna je i hrišćanskoj i arhetipskoj koncepciji đavola, ali i koncepciji prikazane zbilje. Estetika degradira status đavola kao tvorca destruktivnog i izopačenog univerzuma, pri čemu se nameće pitanje: ako je đavo tako lijep kako je njegovo djelo (romaneskna stvarnost) tako ružna? U konstanti opozicije između dobra i zla, odnosno boga i đavola, a u skladu sa konkretnim oblicem koga đavo u tekstu dobija, gradi se predstava o ružnom i nakaznom bogu. Datom analizom, ali i tumačenjem i mnogih drugih likova u romanu dokazana je hipoteza o dominantnom uticaju grotesknog koda na koncepciju likova, odnosno na psihološku, ideološku i frazeološku tačku gledišta (H1, H2).

Prevlast grotesknog mehanizma u oblikovanju romanesknog prostora analizirana je i u ovom tekstu na više nivoa. Kao najreprezentativni primjer, ovom prilikom, navešćemo kuću Meštovića, u čijem prikazu su identifikovane neke od ključnih tema grotesknog prema teoriji Wolfganga Kajzera. Kajzer u dominantne groteskne motive, mimo životinjskih i ljudskih oblika, ubraja i predmete koji imaju neki sopstveni, opasan život. Tema prokletstva svakako da spada u okrilje opasnog života, odnosno djelovanja o kome Kajzer govori. Dakle, kuća Meštovića se na dva plana ostvaruje u grotesknom kontekstu. Prvi je plan proces antropomorfizacije kroz Ignjatov lik, a drugi plan je sopstveni život kuće realizovan kroz motiv prokletosti. Detaljnom analizom navedene problematike čvrsto se dokazuje postavljena hipoteza o uticaju grotesknog koda na organizovanje prostornih struktura, na njihovu funkciju i simboliku (H3).

Polazeći od Kajzerovog stava da groteska voli ludilo, lik maloumnog Goje podvrgnut je sistematičnoj analizi. Maloumna Gojina svijest predstavlja otuđeni i zatvoreni svijet i stoga jeste groteskna. Uz to i Gojino tijelo uz attribute kojima ga pripovjedač opisuje ima groteskne karakteristike: nakazna grimasa, dobroćudna zver, anđeo – klipan, pripitomljeni idiot, divlja zver, nakazno dete. Grotesknost posebno ističe bliskost njegovog tijela sa životinjskim tijelom sa jedne strane, ali i sa nakaznim tijelom sa druge strane. Koncepciji grotesknog tijela doprinosi i aktivacija paralingvističkog mehanizma znakova. Goja nije posredovan govorom i jedini zvuci koji izlaze iz njegovih usta su krici, urlici, rzanje, ridanje i ječanje, dakle glasovi koji stoje na pragu jezika. Proizvedeci te glasove Goja pravi pokrete tijela i facijalne izraze, odnosno grimase koje ga pretvaraju u nakazu i koje kao takve jesu čista groteska. Kroz djelove teksta koji su oblikovani kroz Gojinu prizmu svijesti, neracionalnu, haotičnu i iščašenu, uočena je i tumačena aktivacija veze groteske i sna koja se potencira u Tamarinovoj teoriji o grotesknom. Naime, percepcija posljednjeg poglavlja je otežana. Uzročno-posljedični slijed događaja poremećen je, što čitaoca suočava s problemom određivanja događajne temporalnosti. Uz to, aktivirana Gojina poremećena svijest pravi dodatne poteškoće u perceptivnom razdvajanju onoga što je njegov san od onoga što je zbilja.

Razgradnja religijskog koda pod uticajem groteske u ovom romanu sistematično je praćena i tumačena i to u prvom redu kroz lik katoličkog sveštenika fra-Didaka Njujića. Kroz ovog literarnog junaka prati se karikaturalno uobličavanje rugobne stvarnosti i potenciranje nesklada (prema Kajzerovoj teoriji) što vodi ka destrukciji religije. Simbol potpune destrukcije religije je polomljen i raskomadani Hrist. Didakov lik je izuzetno snažan. Koncizna predstava o božjem čovjeku zahvaljujući Kovačevom spisateljskom talentu dobila je sve karakteristike reinkarnacije zla.

Vrata od utrobe

Tumačenje romana *Vrata od utrobe* započeto je analizom postmodernističkih devijacija funkcije pripovjedača. Analitično je dokazano razgrađivanje tradicionalnog literarnog diskursa koje je sprovedeno na svim nivoima teksta što rezultira devijacijom svih elemenata narativne

strukture. Osobenom narativnom strategijom Kovač ovdje vješto realizuje jednu od osnovnih teza postmodernističke poetike koja se ogleda u preispitivanju istorijskih, religijskih, ideoloških i svih drugih vrsta istine. Postmodernističkom tekstu nije strano ni razgrađivanje one čvrste i jasne distinkcije između pripovjedača i autora djela koju je uspostavila savremena teorija pripovijedanja. U romanu *Vrata od utrobe* Kovač primjenjuje upravo takvo ukidanje distinkcije pri čemu se čitalac suočava sa percepcijom da autor sebe, kao pripovjedača i hroničara sa inicijalima M. K, uvodi u umjetnički svijet. Tim postupkom ozbiljno se ugrožavaju granice umjetničkog prostora, koji treba da je omeđen, odnosno da ima jasno izdiferenciran okvir, koji se, prema teoriji Jurija Lotmana, sastoji od dva elementa: početka i kraja, što precizno dijeli svijet umjetničke zbilje od autorove, tj. čitačeve realnosti. Kao posljedica urušavanja granica umjetničkog univerzuma u procesu čitanja romana *Vrata od utrobe* u čitačevoj svijesti neminovno se nameće utisak da pripovjedač, tj. hroničar M. K. rođen upravo 1938. godine u Hercegovini, može biti autor djela (pisac) koji kazuje priču o svom vlastitom djetinjstvu.

Dokazivanje postavljenih hipoteza o dominantnom uticaju grotesknog koda na modelovanje likova kroz devijaciju psihološke, ideološke i frazeološke tačke gledišta (H1,H2), kao i hipoteze da je groteskni kod aktivan i na nivou prostorno-vremenske (H3) ostvareno je podrobnom analizom romanesknih junaka i umjetničkog prostora. Prema principu grotesknog djelovanja u disertaciji su tumačeni likovi nosioci revolucionarnih i komunističkih ideja pri čemu je dokazano da su njihovi prestupi osnovni činioци prema kojim se oni oblikuju. I Tomislav i Dimitrije su prestupnici, a u okviru religijskog aksiološkog sistema, koji snažno utiče na oblikovanje ovog teksta, oni su i grešnici. Krv bratoubistva nalazi se i na Tomislavljevim rukama. On je tvorac ideje o ubistvu koju Dimitrije sprovodi u djelo, tako da na toj prolivenoj krvi započinje i njegov revolucionarni put. Uz to Tomislavljev lik dodatno groteskno deformiše sve one vrijednosti koje su literarna djela socrealizma, preko komunističke dogme koja je zahtijevala partijnost i idejnost u umjetnosti, proklamovala kao vid ponašanja revolucionara i komuniste, moralnog i partijskog čistunca, a koji se odnosi na potiskivanje čulnog i tjelesnog. Kroz djelovanje ova dva junaka dokazana je postavljena hipoteza da je groteska u romanima Mirka Kovača u funkciji razgrađivanja socrealističkog modela kulture i komunističke ideologije (H4). Hipoteza je dodatno učvršćena i dovođenjem u prostornu vezu ovih junaka sa predmetnostima koje simbolizuju religijske vrijednosti. U Dimitrijevom osakaćenom tijelu identifikovane su karakteristike grotesknog tijela, pri čemu se na planu njegovog lika pored etike umnogome razara i estetika. Autor će u jednom dijelu romana, vrlo vješto, osakaćenog Dimitrija smjestiti u sveti prostor, prostor Crkve Marijinog Uznesenja. Naime, po povratku u zavičaj Dimitrije će dobiti tretman kakav i zaslužuje kao borac za slobodu. Ali ono što će mu fiksirati pogled od samog povratka u I. jeste bjelina Crkve Marijinog Uznesenja. Dimitrijevo nakazno truplo u sakralnom prostoru crkve jeste vrhunac Kovačeve kritike komunizma kao sistema koji počiva na toploj krvi bratoubistva. U toj literarnoj slici, u novom prostoru izgrađenom na uzurpaciji starog i svetog, Dimitrije će se ostvariti u ulozi grotesknog sveštenika. Razgrađivanje novog, komunističkog poretka analizirano je i dokazano i kroz tumačenje lika Stjepana K. koji u tekstu ostvaruje ulogu bića poretka, ali koji strada u procesu agresivne smjene stare kulture novom.

Prostor Hercegovine, prema Lotmanovom sagledavanju prirode semiosfere, analiziran je kao u isti mah i homogen i heterogen. To je osobena prostorna struktura, to je kompaktna i zatvorena semiosfera koja počiva na nizu unutarnjih raznorodnosti i tenzija. Različitost i netrpeljivost unutrašnjeg sloja semiosfere prikazana je prvenstveno na fonu likova, jer je vidno da zavičajni prostor dominantno utiče na njihovu ideološku i psihološku tačku gledišta. Jedan od primjera su likovi braće Tomislav i Stjepan K. Obojica pripadaju istom semiosferskom polju, ali među njima postoji oštra i čvrsta, aktivno tenzična granica. Najbliže krvno srodstvo tu tenziju ne ublažava već je, naprotiv, podspješuje. Kulturna, vjerska, ideološka i socijalna struktura hercegovačkog podneblja je čvrsta i stabilna. Lik koji u potpunosti pripada takvoj strukturi je Stjepan K. Osim što joj pripada, on je svojim djelovanjem afirmiše i čuva. Dakle, u odnosu na tradicionalni

hercegovački koncept svijeta i mišljenja ovaj lik ima status bića poretka. Destrukcija komunističkih kodova sagledana je u disertaciji kroz koncepciju novog vremena i nove ideologije na prostoru Hercegovine, koji se uspostavljaju kao zlo. Takođe, prilikom analize ovog romana konstatovana je i dokazana uzdržanost prema antifašističkoj naraciji kao konstanta koja leži na paradigmatškoj ravni teksta. S obzirom na vrijeme i prostor na kom se realizuje narativna zbilja romana *Vrata od utrobe*, prostor Hercegovine u periodu od 1941. godine do novembra 1948. godine, sasvim je jasno da je Kovač tematski stvorio izuzetno povoljno tlo za aktivaciju i sprovođenje antifašističke naracije, ali ona je semantizovano uvedena u minus-postupak. U disertaciji se jasno dokazuje i pokazuje kako Kovač svog pripovjedača u najvećoj mjeri naoružava objektivizacijom i hladnoćom iskaza u onim djelovima teksta gdje postoji visoki stepen mogućnosti za realizovanje antifašističke naracije (npr. ustaški pokolji). Tom analizom dokazuje se konstantna kočnica na aktivnost antifašističke naracije, a kao posljedica tog procesa dokazana je pojava hladne groteske. Sa istim ciljem u ovom tekstu redukovan je i prikaz narodnooslobodilačke borbe, odnosno djelovanje partizana i komunista kao oslobodilaca.

Uvod u drugi život

Nakon iščitavanja postavljenog korpusa, odnosno cjelokupnog romanesknog opusa Mirka Kovača, na samom početku istraživanja postavljena je hipoteza da groteska, njeno dejstvo i funkcionalnost, nema konstantnu zastupljenost u romanima, tj. da nakon romana *Gubilište, Moja sestra Elida, Malvina (Životopis Malvine Trijković), Ruganje s dušom i Vrata od utrobe* ona slabi u kasnijim Kovačevim romanesknim ostvarenjima (H5). Takođe jedan od postavljenih ciljeva bio je konstatovanje oslabljenog dejstva groteske u kasnijim Kovačevim romanima (koji slijede nakon romana *Vrata od utrobe*). U disertaciji se izlaže da groteska kao stilski mehanizam u romanima *Uvod u drugi život, Kristalne rešetke, Grad u zrcalu* i u posthumno objavljenom djelu romaneskno-memoarske strukture *Vrijeme koje se udaljava* gubi i dominantnu aktivnost i dejstvo koje utiče na način prezentacije svijeta, odnosno iščezava kao poetski mehanizam u peru Mirka Kovača. Na osnovu date analize napravljena je i klasifikacija Kovačevog romanesknog opusa i to na osnovu poetičke upotrebe i tretiranja grotesknog mehanizma. Romanesknii opus je klasifikovan na dva nivoa. Prvi (*Gubilište, Moja sestra Elida, Malvina, Životopis Malvine Trijković, Ruganje s dušom i Vrata od utrobe*) u kom je dominantno djelovanje koda groteske i koje primarno oblikuje umjetnički univerzum i drugi (*Uvod u drugi život, Kristalne rešetke, Grad u zrcalu i Vrijeme koje se udaljava*) u kom, nakon sporadične i redukovane aktivacije u *Uvodu*, groteska iščezava kao dominantno poetsko načelo i stoga ne utiče na način prezentacije svijeta. Od navedena četiri romana koja čine drugi nivo Kovačevog romanesknog stvaralaštva o prisustvu grotesknog, sporadično i nedosljedno moguće je govoriti samo kada je u pitanju *Uvod u drugi život*. Kandidatkinja je stoga i ovaj roman analizirala na principu grotesknog koda, odnosno sprovela njegovo iščitavanje u sferi groteske, u redukovanoj mjeri u odnosu na tekstove koji mu prethode.

Uvod u drugi život sagledan je i analiziran kao složeni žanrovski mozaik. Sklop narativnih fragmenata koji podrazumijeva različite pripovjedne forme i poetske, tj. stihovane strukture. Pripovjedne forme realizuju se u od novelističkog žanra, preko esejistike do autobiografskih odnosno dnevničkih zapisa. Uz to esejistički fragmenti, koji su ostvareni opet kroz raznolike forme (zabilješke, razgovore, pisma) sadrže brojne autopoetičke stavove o umjetnosti, odnosno prvenstveno o literaturi (kako pripovjedača tako i drugih likova). Svi segmenti iz kojih je izgrađen ovaj roman odlikuju se jezgrovitosti, odnosno sadržajnom i misaonom kompresovanošću. Žanrovskim tumačenjem dokazano je da roman *Uvod u drugi život* predstavlja riznicu različitih diskurzivnih nivoa koji nijesu čvrsto semantički povezani, ali zbog jezgrovitosti izraza u cjelini ipak predstavljaju kompaktnu strukturu.

Groteskni kod u ovom romanu dominantan je u onim djelovima teksta gdje se sprovodi, upravo grotesknom aktivacijom, razgrađivanje religijskih kodova. Osim prisustva groteske identifikovana je aktivacija karnevalskog koda kroz uspostavljanje različitih karnevalskih kategorija (familijarnost, ekscentričnost, profanacija, *parodia sacra* i drugih). Karnevalska logika koja ne dozvoljava nikakvu vrstu ograničenja uzdružena s postupkom groteske u ovom tekstu transponovana je i na frazeološku tačku gledišta pa su mnoge literarne slike, posebno one sa sakralnom tematikom, opterećene vulgarizmima, čime se potvrđuje hipoteza o grotesknom oblikovanju frazeološke tačke gledišta (H2). Analizom groteskno izobličениh figura sveštenika, Isusa Hrista i Boga, bizarnih i iščašenih, koje su građene po principu kombinovanja disparatnih semantičkih nizova, dokazuje se desemantizovanje religijskog koncepta svijeta. Pražnjenje smisla ne podrazumijeva uspostavljanje novog smislaonog poretka već destruktivno načelo, na čijem principu su i građeni likovi, u potpunosti razara religijsku ideologiju. Prostor crkve u cijelom romanu podliježe postupku razgradnje i uvijek uz primjese svetogrđa koje se ogleda u grotesknim spojevima onoga što crkva kao bogomolja primarno predstavlja i onoga što se u romanesknoj stvarnosti u njoj realizuje. Studioznom i teorijski čvrsto potkrepljenom analizom navedenih problema dokazane su hipoteze o presudnom uticaju groteske na modelovanje likova i prostora i u ovom romanu (H1, H2, H3). Razgradnja komunističke ideologije i socrealističke kulture detektovana je i analizana i u ovom tekstu pri čemu je naučno interpretirana aktivacija groteske i time dokazana jedna od postavljenih hipoteza (H4). Kroz spoj oponentnih literarnih slika, groteska izranja iz pričanja oca Petre Sakre, koji pripovjedaču iznosi priču o svojoj prošlosti. Dovodjenje u vezu njegovog harmoničnog i religioznog života sa krvavim masakrom nad životinjama koji realizuju predstavnici komunističke vlasti, uz naglašenost religioznog diskursa, razara prethodno uspostavljen logos i stvara jedan krvožedni haos, kroz koji se oštro razgrađuje mehanizam djelovanja komunističke vlasti, a stoga i ideje.

2.5. Zaključci (usaglašenost sa rezultatima i logično izvedeno tumačenje)

Kandidatkinja je uz jasno definisan teorijski okvir koji omogućava naslovom teze definisano istraživanje ostvarila sve postavljene ciljeve. Osnovna hipoteza da je u romanima Mirka Kovača aktiviran groteskni kod i da posljedice njegove aktivacije uslovljavaju način prezentacije svijeta, kroz dokazivanje i svih drugih, na početku istraživanja formulisanih hipoteza, studiozno je razmotrena, analizirana i potvrđena. Kroz obradu svih romana potvrđeno je da groteskni mehanizam snažno djeluje na razgradnju religijskih kodova i sistema vrijednosti uopšte. Nakon iščitavanja cjelokupnog romanesknog opusa Mirka Kovača, dokazano je da groteska, njeno dejstvo i funkcionalnost, nema konstantnu zastupljenost u opusu, tj. da nakon romana *Gubilište*, *Moja sestra Elida*, *Malvina (Životopis Malvine Trišković)*, *Ruganje s dušom* i *Vrata od utrobe* ona slabi. U disertaciji se zaključuje da groteska kao stilski mehanizam u romanima *Uvod u drugi život*, *Kristalne rešetke*, *Grad u zvalu* i u posthumno objavljenom djelu romaneskno-memoarske strukture *Vrijeme koje se udaljava* gubi i dominantnu aktivnost i dejstvo koje utiče na način prezentacije svijeta, odnosno iščezava kao poetski mehanizam.

Na osnovu analize napravljena je i klasifikacija Kovačevog romanesknog opusa i to na osnovu poetičke upotrebe i tretiranja grotesknog mehanizma. Romaneskni opus je klasifikovan na dva nivoa. Prvi (*Gubilište*, *Moja sestra Elida*, *Malvina*, *Životopis Malvine Trišković*, *Ruganje s dušom* i *Vrata od utrobe*) u kom je dominantno djelovanje koda groteske i koje primarno oblikuje umjetnički univerzum i drugi (*Uvod u drugi život*, *Kristalne rešetke*, *Grad u zvalu* i *Vrijeme koje se*

udaljavanja) u kom, nakon sporadične i redukovane aktivacije u *Uvodu*, groteska iščezava kao dominantno poetsko načelo i stoga ne utiče na način prezentacije svijeta.

Takođe, doktorantkinja je proširila istraživanje i dokazala da svi romani ostvaruju snažan metatekstualni dijalog sa Biblijom, po pravilu kontroverzan, kao i da se taj dijalog uspostavlja kao paradigmatičko obilježje njegovog stvaralaštva. Postavljanje *Biblije* u funkciju prototeksta u disertaciji je dokazano kao karakteristika i ostalih Kovačevih romana, pa je stoga dijaloški odnos sa ovim sakralnim tekstom uspostavljen kao paradigmatičko obilježje romanesknog opusa ovog autora. Negacija biblijskih vrijednosti postiže se upravo groteskom koja se na taj način u romanu uspostavlja kao razgrađivačka kategorija, pri čemu je realizovan postavljeni cilj o dokazivanju funkcija groteske kao moćnog razgrađivačkog mehanizma.

1. Konačna ocjena disertacije

3.1. Disertacija je u potpunosti usaglašena s obrazloženjem teme. Sva poglavlja i naslovi su sistematično strukturirani, a tekst utemeljen na naučnom diskursu.

3.2/3.3. Mogućnost ponovljivosti i buduća istraživanja

Književno-teorijska literatura i metodologija primjerene su temi i počivaju na savremenim naučnim dostignućima u oblasti nauke o književnosti, tako da ne samo omogućavaju ponovljivost rezultata do kojih je doktorantkinja došla, već predstavljaju važno polazište za buduća istraživanja Kovačevog stvaralaštva, ali i fenomena groteske u opusima modernističkih i postmodernističkih autora.

3.4. Ograničenja disertacije i njihov uticaj na vrijednost disertacije

Kandidatkinja je temeljno pristupila izradi disertacije i postavila jasan metodološki okvir, čime je izbjegla moguća ograničenja u dolasku do postavljenih ciljeva i rezultata. Takođe, koristila je autopoeitičku građu i dokumentaciju iz arhiva Kovačeve porodice, čime je značajno preduprijedila mogućnost proizvoljnih ili nedovoljno utemeljenih aksioloških sudova.

Orginalni naučni doprinos

Smatramo da su naučni doprinos i značaj ove disertacije višestruki. Prepoznavanje i izučavanje groteske kao stilskog mehanizma u Kovačevim romanima značajna je i do sada naučno nedovoljno obrađivana tema. A činjenica da je romaneskni opus Mirka Kovača prvi put predmet jedne doktorske teze dovoljno ukazuje na potrebu ovako studiozne naučne interpretacije djela ovog nagrađivanog, hvaljenog i međunarodno priznatog pisca.

Originalnost disertacije ogleda se i u sveobuhvatnom i sistematičnom pristupu romanima Mirka Kovača, što osim ukazivanja na bitne naratološke i stilske elemente nosi i poseban naučni potencijal koji se reflektuje kroz ukazivanje na etape njegovog stvaralačkog procesa, ali i na izrastanje njegove poetičke paradigme. Dakle, ne samo da je dat cjelovit uvid u Kovačev stvaralački opus, dokazane funkcije i mehanizmi groteske, već je primijenjeno i *bočno osvjetljavanje* kroz autorovu autopoeitiku (istraženi su intervjui, autopoeitički eseji i lični autorovi dokumenti iz periodike i porodičnog arhiva). Ovo je nov kvalitet u pristupu još uvijek nedovoljno istraženom Kovačevom opusu, a značajan doprinos ima i indirektno: osvjetljava južnoslovensku književnoistorijsku scenu od šezdesetih godina prošlog vijeka do danas. Istraživanje postupka groteske, kroz stabilne i na naučnoj metodologiji zasnovane zaključke, umnogome doprinosi dešifrovanju Kovačevog kompleksnog djela i njegovoj afirmaciji, ali i lakšem prezentovanju

Kovačeve hermetičke poetike u nastavi o književnosti. Stoga vjerujemo da je ova doktorska teza doprinos ne samo proučavanju montenegrizike nego južnoslovenske književnosti uopšte.

Mišljenje i prijedlog komisije

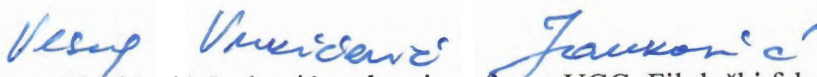
Komisija smatra da je kandidatkinja mr Tamara Labudović pokazala visok stepen poznavanja materije i cjelovit uvid u relevantne teorijske studije iz oblasti predložene teme, kao i u radove o autoru čiji je poetski korpus obrađivan u disertaciji. Pristup temi zasnovan je na relevantnim činjenicama iz naučne i stručne literature, uz konsultovanje najnovijih naučnih doprinosa i uz jasno postavljene zaključke, što je oblikovalo cjelovit, originalan i naučno utemeljen naučni rezultat.

Komisija predlaže Vijeću Filološkog fakulteta, Centru za doktorske studije i Senatu Univerziteta Crne Gore da da prihvati ovaj izvjestaj i da odobri javnu odbranu doktorske disertacije *Groteska kao stilski postupak u romanima Mirka Kovača* mr Tamare Labudović.

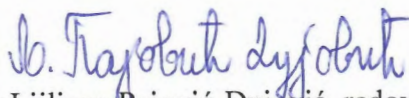
KOMISIJA ZA OCJENU DOKTORSKE DISERTACIJE

Prof. dr Sava Damjanov, emeritus, Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet

Prof. dr Vesna Vukićević-Janković, redovni profesor, UCG, Filološki fakultet (mentor)

Prof. dr Ljiljana Pajović-Dujović, redovni profesor, UCG, Filološki fakultet

Univerzitet Crne Gore
Centralna univerzitetska biblioteka
adresa / address_ Cetinjska br. 2
81000 Podgorica, Crna Gora
telefon / phone _00382 20 414 245
fax_ 00382 20 414 259
mail_ cub@ucg.ac.me
web_ www.ucg.ac.me
Central University Library
University of Montenegro

Broj / Ref

Datum / Date

01/6-16-2172/2/3
14.06.2023.

UNIVERZITET CRNE GORE

FILOLOŠKI FAKULTET

Dekan

Prof. dr Igor Lakić

UNIVERZITET CRNE GORE FILOLOŠKI FAKULTET			
Primjeno	Broj	Prilog	Vrijednos:
15.06.2023.	01	1133/2	

Predmet: Vraćanje doktorske disertacije mr Tamare Labudović sa uvida javnosti

Poštovani profesore Lakiću,

U prilogu ovog akta dostavljamo Vam doktorsku disertaciju kandidatkinje **mr Tamare Labudović** pod nazivom: „**Groteska kao stilski postupak u romanima Mirka Kovača**“, kao i izvještaj Komisije, koji su u skladu sa članom 42 stav 3 Pravila doktorskih studija dostavljeni **Centralnoj univerzitetskoj biblioteci** 29. 05. 2023. godine, na uvid i ocjenu javnosti.

Na navedeni rad nije bilo primjedbi javnosti u predviđenom roku od 15 dana.

Molimo Vas da nam nakon odbrane, a u skladu sa članom 47 Pravila doktorskih studija, dostavite konačnu verziju master rada.

S poštovanjem,

DIREKTOR

mr Bosiljka Cicmil

Pripremila:

Milica Barac
Administrativna asistentkinja
Tel: 020 414 245
e-mail: cub@ucg.ac.me

Za 28.06.2023. godine, sa početkom u 08,00 časova u Tivtu, u poslovnim prostorijama Društva, Brdišta bb. sa slijedećim

DNEVNIM REDOM

- Izbor radnih tijela Skupštine
 - Izbor predsjedavajućeg
 - Izbor zapisničara i ovjerivača zapisnika
- Usvajanje zapisnika sa prethodne sjednice Skupštine održane 23.06.2022. godine
- Usvajanje završnog računa za 2022.godinu
 - razmatranje i usvajanje izvještaja o poslovanju AD „RAČICE“ TIVAT za 2022. godinu
 - razmatranje izvještaja nezavisnog revizora
- Donošenje odluke o izboru revizora za 2023.godinu
- Razrješenje dosadašnjih članova Odbora direktora i izbor novih članova Odbora direktora.

Smatrat će se da za Skupštinu postoji kvorum ukoliko sjednici prisustvuju akcionari koji posjeduju najmanje 33% ukupnog broja akcija sa pravom glasa, lično ili putem ovlaštenog punomoćnika ili putem dostavljanja glasačkog listića. Identifikacija akcionara dokazuje se ličnom ispravom. Ovlašteni punomoćnik prilaže ovjereno punomoćje i svoju ličnu kartu. Punomoćja i glasački listići mogu se dobiti u prostorijama AD "Račice" Tivat.

ODBOR DIREKTORA

Na osnovu člana 135 Zakona o privrednim društvima i člana 36 Statuta saziva se

XXII REDOVNU SKUPŠTINU AKCIONARA AD "IZBOR" Bar

Za XXII Redovnu skupštinu akcionara predlaže se slijedeće

DNEVNI RED

- Razmatranje i usvajanje Izvještaja o poslovanju sa finansijskim iskazima Društva za 2022. g.
- Razmatranje i usvajanje revizije finansijskog izvještaja za 2022. g.
- Donošenje Odluke o izboru Revizora za 2023. g.

XXI Redovna skupština akcionara će se održati dana 30.06.2023. godine, u prostorijama Hotela "GRAND" – Cetinje, ulica Njegoševa broj 1, sa početkom u 09,00 časova. Redovna skupština akcionara donosi odluke većinom glasova prisutnih ili zastupanih akcionara ili putem glasačkih listića.

Kvorum Redovne skupštine akcionara čine akcionari koji posjeduju više od polovine ukupnog broja akcija sa pravom glasa, a koji su prisutni ili zastupani putem punomoćnika, ili su glasali putem glasačkih listića. Materijal za Redovnu skupštinu akcionara staviće se na raspolaganje akcionarima u poslovnim prostorijama u sjedištu Društva u Baru, ulica Vladimira Rolovića broj 22, svakog radnog dana od 9 do 13 časova, počev od 20.06.2023. godine, pa do održavanja Redovne skupštine akcionara. Sve potrebne dodatne informacije o dnevnom redu akcionari mogu dobiti u poslovnim prostorijama u sjedištu AD "IZBOR"-a Bar, i na telefon 030/311-699.

Odbor direktora

Na osnovu člana 36 i 40 Zakona o privrednim društvima i člana 32 i 38 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o privrednim društvima, donosim

ODLUKA

Saziva se Skupština akcionara "IMAKO" A.D. Bijelo Polje

DNEVNI RED

- Otvaranje Skupštine, izbor radnih tijela
 - Usvajanje zapisnika sa prethodne sjednice
 - Usvajanje osnovnih finansijskih iskaza za 2022 god.
 - Razmatranje izvještaja nezavisnog, ovlaštenog revizora o reviziji finansijskih izvještaja za 2022 god.
 - Donošenje odluke o razrješenju nezavisnog revizora.
 - Izbor nezavisnog revizora za 2023 god.
 - Donošenje odluke o razrješenju članova Odbora direktora
 - Donošenje odluke o imenovanju članova Odbora direktora
 - Donošenje odluke o naknadama za članove Odbora direktora
- Sjednica Skupštine će se održati u prostorijama "IMAKO" A.D, dana 30.06.2022 god. sa početkom u 14 h
- Materijali za održavanje Skupštine (jedinstveni spisak akcionara iz CDA, predložio odluka) dostupni su u skladu sa Zakonom, u prostorijama društva, najmanje 20 dana prije održavanja Skupštine. Prijava akcionara i punomoćnika akcionara, u cilju utvrđivanja kvoruma, vršiče se na dan održavanja Skupštine u vremenu od 10 do 12 časova.

Predsjednik Odbora direktora Dipl.ing. OMEROVIĆ FERIZ

IVM - 316/2021

Javni izvršitelj Budva, Darko Rajković, Jadranski put bb, u predmetu izvršnog povjerenica PRVA BANKA CRNE GORE OSNOVANA 1901. GODINE A.D., PODGORICA, ul. BULEVAR SVETOG PETRA OBTINISKOGR 141 PIR: 02096099 protiv izvršnog dužnika

Gore, br. 065/20 od 03.07.2020) i člana 19. Statuta CEMEX MONTENEGRO AD Podgorica

saziva se

SKUPŠTINA AKCIONARA

CEMEX MONTENEGRO AD Podgorica

Za dan 30.6.2023. godine sa početkom u 12 h u KIC Budo Tomović, Ul. Vaka Djurovića bb, Podgorica

sa slijedećim

DNEVNIM REDOM

- Razmatranje i usvajanje Finansijskih iskaza i Izvještaja o poslovanju Društva za period 1.01. – 31.12.2022.godine,
- Razmatranje i usvajanje Izvještaja o reviziji Finansijskih iskaza za period 1.01. – 31.12.2022. godine, urađenog od strane revizorske kuće TPA Audit Tax & Accounting,
- Izbor revizora Društva za 2023.godinu,
- Razrješenje članova Odbora direktora;
- Izbor članova Odbora direktora.

Akcionari mogu izvršiti uvid u materijale i predloge odluka koje će se razmatrati na skupštini akcionara, u poslovnim prostorijama Društva u Podgorici, Bulevar Knjaza Danila Petrovića 13/23.

Akcionari ili njihovi punomoćnici koji namjeravaju da prisustvuju Skupštini akcionara dužni su da se prijave Sekretaru društva najkasnije 2 sata prije održavanja Skupštine radi identifikacije i evidencije. Punomoćja moraju biti ovjerena u skladu sa zakonom.

Sve dodatne informacije u vezi Skupštine akcionara mogu se dobiti na tel: 020 238 419.

ODBOR DIREKTORA

Predsjednik

Joško Težulat

OPŠTINA DANILOVGRAD

Sekretarijat za urbanizam

i zaštitu životne sredine

Na osnovu člana 24 Zakona o procjeni uticaja na životnu sredinu (Sl. list CG, br. 75/18), Sekretarijat za urbanizam i zaštitu životne sredine

OBAVJEŠTAVA

zainteresovanu javnost

da je nosioc projekta „KOBRA“ doo Budva, doneseno Rješenje br. UP I 06-322/23-46/4 od 25.05.2023. godine kojim se daje saglasnost na Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu projekta „EKSPLOATACIJA ARHITEKTONSKO-GRADJEVINSKOG KAMENA - POVRŠINSKI KOP „JOVANOVIĆI“, na kat. parcelama broj 3741, 3742, 3743, 3745, 3746/1, 3801, 3802, 3803 i 3804 KO Brijestovo I, u zahvatu Prostorno urbanističkog Plana opštine Danilovgrad“.

Elaborat je za potrebe nosioca projekta uradio Institut "MEDIX" doo Podgorica. U sprovedenom postupku procjene uticaja utvrđeno je da je Elaborat urađen u skladu sa Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu i da sadrži definisane mjere za sprečavanje, smanjenje ili otklanjanje štetnih uticaja na životnu sredinu.

Rješenjem o davanju saglasnosti utvrđena je obaveza nosiocu projekta da planirani projekat realizuje u svemu prema mjerama zaštite životne sredine utvrđenim u Elaboratu o procjeni uticaja i predmetnom rješenju a koje se odnose na:

- Mjere za sprečavanje, smanjenje ili otklanjanje štetnih uticaja na životnu sredinu.
- Program praćenja uticaja projekta na životnu sredinu.

Protiv navedenog rješenja zainteresovana javnost može izjaviti žalbu Glavnom administratoru u roku od 15. dana od dana objavljivanja obavještenja u sredstvima informisanja.

OBAVJEŠTENJE

Mr Tamara Labudović predala je doktorsku disertaciju pod nazivom

Groteska kao stilski postupak u romanima Mirka Kovača.

Komisija za ocjenu doktorske disertacije u sastavu:

Prof. dr Vesna Kukićević Janković, Filološki fakultet Nikšić

Prof. dr Ljiljana Pajović Dujović, Filološki fakultet Nikšić

Prof. dr Sava Damjanov, Filozofski fakultet Novi Sad,

napisala je Izvještaj o ocjeni doktorske disertacije i dostavila ga Filološkom fakultetu.

Doktorska disertacija mr Tamare Labudović i Izvještaj Komisije o ocjeni doktorske disertacije stavlja se na uvid javnosti 15 dana i nalaze se u Centralnoj univerzitetskoj biblioteci i Biblioteci humanističkih nauka.

Poslojni broj : Ivm.br.586/18

Javni izvršitelj Ivan Petrović iz Podgorice, Njegoševa br. 45 (PC Petrović) u pravnoj stvari izvršnog povjerenica, ATLAS BANKA AD PODGORICA u stečaju. (ranije Atlasmont banka AD) ulica Vaka Đurovića bb PIB:02348772, protiv solidarnih izvršnih dužnika, "HIDROKOP" DOO Podgorica, adresa sjedišta ul. Brašana Brananićeva br 68

DRAGVO

DRASKO

Zamjenik direktora

MILENA

Direktor

ŽELJKA F

REDAKOLEGI

Zamjenik odgovor

RADMILUSKOKC

Pomoćnik odgovor

NENAD: POLITIKA

JADRAN EKONOM

JELENA DRUŠTV

MARIJA, NEDJELJA

Urednici

JOVANA KULTURA

MARIJA: CRNA HR

DRAGIC, CRNOM C

NIKOLA HRONIKA

JOVANA ARENA

SLOBOD FELJTON

MARKO DIZAJN

DRAGAN FOTOGRA

LOGOT

Miloš Mil, Latković (Anton Lul

PORTA Urednica

JOVANA

OBJEKTI Urednica

MARIJA IVANOV

KULT Urednica

TANJA P.

TELEFO

020/409

020/409

020/202

Naziv osni Društvo sa odgovornic promet i u

„Nova Po

Adresa sje

19. decem

PIB: 03022

Vlasnička s

„Nove Pob

„Media-Ne

Vlasnička s

„Media-Ne

PROF. DR VESNA VUKIĆEVIĆ JANKOVIĆ

Biografija

Vesna Vukićević Janković rođena je na Cetinju 21.03.1973. godine. Osnovnu školu i Gimnaziju „Slobodan Škerović“ završila je u Podgorici. Diplomirala je ne 1996. godine na Filozofskom fakultetu u Nikšiću, na Odsjeku za srpskohrvatski jezik i jugoslavensku književnost. Postdiplomske magistarske studije završila je na Filološkom fakultetu u Beogradu, odbranivši magistarski rad pod nazivom *Odnos privatnog i javnog u Njegoševoj prepisci* (17. januara 2001. godine). Doktorsku disertaciju *Poetika i estetika Njegoševih malih umotvora (prilog genologiji, poetologiji i versologiji)* odbranila je na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu (2005. godine).

Na Filozofskom fakultetu u Nikšiću radi od zimskog semestra studijske 2006/07. godine. U zvanje docenta izabrana je 2009, a u zvanje vanrednog profesora 2015. godine. Predsjednik je Komisije za doktorske studije Filološkog fakulteta od 2015. godine.

U brojnim studijama i oglecima obrađuje teme iz crnogorske i drugih južnoslovenskih književnosti (od renesanse do književnih teorija XX vijeka). Oblast proučavanja joj je u širokom rasponu od književne istorije i poetike do komparativnih i interkulturalnih proučavanja. Autor je tri monografije iz oblasti njegošologije - *Njegoševi pismopisi* (2002), *Njegoševi umotvori* (2006) i *Njegošev poetski univerzum – Mogućnosti tumačenja* (2012), kao i brojnih naučnih i stručnih radova.

Bibliografija

- **Naučni radovi objavljeni u međunarodnim časopisima indeksiranim u bazama A&HCI i Scopus:**
- Vesna Vukićević-Janković, *Mirko Kovač's Narrative Alloy* (Biography of Malvina Trifković), *Primerjalna književnost / Comparative literature*, Slovensko društvo za primerjalno književnost / Slovenian Comparative Literature Association, letnik 40, št 3, Ljubljana, 2017, str. 115-131. ISSN 0351-1189. A&HCI
- Vesna Vukićević-Janković, *Lik Blažene Ozane kotorkinje kao kulturalnomemorijski kod*, *ANNALES · Ser. hist. sociol.* (Anali za istrske in mediteranske študije - Annali di Studi istriani e mediterranei - Annals for Istrian and Mediterranean

Studies), 27 (2), 2017., str. 429-438. ISSN 1408-5348. DOI 10.19233/ASHS.2017.30 A&HCI

- Vesna Vukićević-Janković, *Estetika i poetika u Andrićevim Znakovima pored puta*, Filozofska istraživanja, br. 146, God. 37 (2017), Sv.2. str. 349–364. ISSN 0351-4706. doi: 10.21464/fi37211 A&HCI
- Vesna Vukićević-Janković, *Prostorska semantika Prekletega dvorišča*, Slavistična revija, pp. 311–318, Slavistična revija, letnik 63/2015, št. 3, julij–september. ISSN 0350-6894 (tisk – print), ISSN 1855-7570 (splet – online) Scopus
- Vesna Vukićević-Janković, *Athlantis – Anthropological Epic Poem of Borislav Pekić*, Studi Slavistici [S.I.] – Rivista dell'Associazione Italiana degli Slavisti (A.I.S.), Firenze University Press, X, 2013 pp. 193-203, ISSN 1824-7601. (print); ISSN 1824-7601 (online). Dx.doi.org/10.31.128/Studi Slavis-14141 Scopus
- **Selektivna bibliografija**
- **Monografije**
- *Njegoševi pismopisi (doprinos epistolografiji)*, ITP «Zmaj», Novi Sad, 2002. godine; urednik: akademik Radomir V. Ivanović, 148 str. /ISBN 86-489-0349-1/
- *Njegoševi umotvori (doprinos poetici i estetici)*, ITP «Zmaj», Novi Sad, 2006. godine; urednik: akademik Radomir V. Ivanović, 289 str. /ISBN 86-489-0519-2
- *Njegošev poetski univerzum – Mogućnosti tumačenja*, Biblioteka Puls, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva - Podgorica, Podgorica, 2012, ISBN 978-86-303-1731-6, 260 strana.
- **Dio naučne monografije izdate kod nas (i u okruženju) čiji su izdavači nacionalne akademije nauka i državni univerziteti i dio knjige studijskog karaktera**
- *Traganje za granicama tumačenja - Risto Ratković, Dušan Kostić i Mihailo Lalić Radomira V. Ivanovića*, u knjizi: *Kritika kritike*, priredio dr Miloš Đorđević, Filozofski fakultet Novi Sad – Zmaj, 2010, str. 77-86, ISBN 978-86-489-0672-4.
- *Njegoševi susreti sa Venecijom*, u knjizi: *Venecija i slovenske književnosti* - priredili Dejan Ajdačić (Kijev) i Persida Lazarević Di Đakomo (Pesquera), recenzenti: Jovan Delić (Univerzitet u Beogradu), Maria Rita Leto (Università degli Studi “G. d’Annunzio” Pescara – Chieti, Italia), Alla Tatarenko (Львівський Національний Університет імені Івана Франка, Україна); SlovoSlavia – Beograd (con i contributi del Dipartimento di Studi Comparati e Comunicazione Interculturale dell’Università degli Studi “G. d’Annunzio” di Chieti – Pescara e del Ministero dell’Istruzione, dell’Università e della Ricerca (Fondi FARS), Italia), 2011, str. 295-306, ISBN 978-86 – 87807-03-7.

- *Simbolične emanacije Sunca i Mjeseca u Njegoševoj poeziji*, Il SoleLuna presso gli slavi meridionali. *Slavica* (Collana di studi slavi diretta da Giovanna Brogi Bercoff e Mario Enrietti, a cura di Ljiljana Banjanin, Persida Lazarević Di Giacomo, Sanja Roić, Svetlana Šeatović. Alessandria: Edizioni dell'Orso. 2017, pp. 303-317. ISBN 978-88-6274-767-7.
- **Naučni radovi objavljeni u časopisima sa međunarodnom distribucijom**
- *Mitska estetika Njegoševih umotvora /Mythical aesthetics of Njegoš's brain producers/*, Vesna Vukicevic Jankovic, Montenegro; *Nova Istra – časopis za književnost, kulturološke i društvene teme*, god. XI; sv. XXXIV, jesen – zima 2006, Pula, 2006, str. 189-200. /ISSN 1331 – 0321/
- *Njegoševa mitopoetika – pogled iskosa, Stanje stvari – časopis za različite vidove umetničkog izražavanja*, br. 11, Novi Sad, zima 2005, str. 149-156. /ISSN 1450 - 8737
- *Imagološki dodiri Petra II Petrovića i Vasilija Subotića, Stanje stvari – časopis za različite vidove umetničkog izražavanja*, br. 11, Novi Sad, 2005, str. 157-162. /ISSN 1450 -8737/
- *Književna kritika u svijetlu savremenih proučavanja, Vaspitanje i obrazovanje - časopis za pedagošku teoriju i praksu, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica*, 4/2006, str. 79-92, /ISSN 0350 -1094/
- *Fantastički kodovi u kotorskom pjesništvu renesanse i baroka, Vaspitanje i obrazovanje - časopis za pedagošku teoriju i praksu, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica*, 4/2008, str.21-30; /ISSN 0350 -1094/
- *Njegoševa diplomatska epistolografija, Matica-časopis za društvena pitanja, nauku i kulturu*, broj 36, godina IX,zima 2008, Cetinje – Podgorica, 2008, str. 193-240. /ISSN 1450-9059/
- *Transformacija i transfiguracija globalnih simbola u u Njegoševoj poeziji, Riječ, Nova serija, broj 1*, Institut za jezik i književnost Filozofskog fakulteta, Nikšić, 2009, str. 109-132, ISSN 0354-6039
- *Njegoševi putevi ka Luči mikrokozma*, u *Njegošev zbornik Matice srpske*, br. 1, Novi Sad, 2010, str.221-245, ISSN 1821-4843, UDC 821.163.41-1.09
- *Narativne sfere Pekićeve 'Atlantide'*, *Riječ, Časopis za nauku o jeziku i književnosti*, Nova serija, br. 6, 2011, Nikšić, 2011, str. 91-104, ISSN 0354-
- *Deconstructive treatment of the Christian religion and Humanist values in Bulatović's novel / Dekonstrukcija religijskih i deformacija humanističkih vrijednosti u naraciji Miodraga Bulatovića*, Serbian Studies Research, NURSS, God. 3 , br. 1, Mala knjiga, Novi Sad, 2012, str. 137-149, ISSN 2217-5210

- *De/kon/strukcija individualne i kolektivne memorije u Pekićevom antropološkom eposu, Pismo – časopis za jezik i književnost, X/1, Bosansko filološko društvo, Sarajevo, 2012, str. 174-187, ISSN 1512 -9357*
- *Zogović i Njegoševa eksplicitna poetika, Riječ - časopis za nauku o jeziku i književnosti, Nova serija, br. 10, Nikšić, 2013, 219-231. ISSN 0354-6039*
- **Radovi objavljeni u zbornicima sa konferencija**
- Vesna Vukićević Janković, *Odnos prema drugim kulturama u Njegoševoj putopisnoj prepisci*, referat sa Međunarodnog naučnog skupa „Dinastija Petrović – Njegoš“, održanog u CANU 29. oktobra - 1. novembra 2001. godine, u knjizi: *Dinastija Petrović Njegoš: radovi sa naučnog skupa*, Naučni skupovi CANU, knjiga 60; tom III, Podgorica, 2002; str. 253-266. ISBN 86 – 7215 – 127 – 5.
- Vesna Vukićević Janković, *Njegoševi putevi ka sintezi (od malih pjesama do Luče)* – referat sa Međunarodnog naučnog skupa *Njegoševi dani*, Institut za jezik i književnost Filozofskog fakulteta, Cetinje 25, 26, 27. i 28. jun 2008. godine, zbornik u štampi
- Vesna Vukićević-Janković, *Njegoševa noć skuplja vijeka – mogućnosti tumačenja*, Međunarodni naučni skup *Njegoševi dani*, Cetinje, 27-29. avgust 2009. godine, *Njegoševi dani 2 – zbornik radova*, Institut za jezik i književnost Filozofskog fakulteta, Studijski program za crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti, Nikšić, 2010, ISBN 978-86-7798-042-9, str. 43-52 i u knjizi: *Njegošu u čast*, gl. i odgovorni urednik prof. dr Tatjana Bečanović, Filozofski fakultet – Nikšić, Nikšić, 2013. godine, str. 221 – 232, ISBN 978-86-7798-084-9, str.
- Vesna Vukićević-Janković, *Transpozicija i transfiguracija mitotvornih elemenata u Njegoševoj poeziji*, Međunarodni naučni skup *Njegoševi dani 3*, Nikšić 1,2 i 3. septembar 2010. godine, Institut za jezik i književnost Filozofskog fakulteta, Studijski program za crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti, Nikšić, 2011, ISBN 978-86-7798-062-7, str. 81-89 i u knjizi: *Njegošu u čast*, gl. i odgovorni urednik prof. dr Tatjana Bečanović, Filozofski fakultet – Nikšić, Nikšić, 2013. godine, str. 183-191, ISBN 978-86-7798-084-9.
- Vesna Vukićević-Janković, *Ženstvenost univerzuma u Njegoševoj poeziji, Žene: rod, identitet, književnost* - zbornik radova sa V međunarodnog naučnog skupa *Srpski jezik, književnost, umetnost*, održanog na Filološko-umetničkom fakultetu u Kragujevcu 29-30.X 2010, Knjiga II, FILUM, Kragujevac, 2011, str.191-199, ISBN 978-86-85991-36-3 (FF;)
- Vesna Vukićević-Janković, *„Tvrđava“ kao semiosfera*, Međunarodna naučna konferencija *Sarajevski filološki susreti*, Sarajevo, 9. i 10. decembar 2010,

Zbornik radova, knjiga II, Bosansko filološko društvo, Sarajevo, 2012, UDK: 821.163.4 (497.6)09, str. 290-301.

- Vesna Vukićević-Janković, *Semantička disperzivnost Bulatovićevog romana 'Gullo Gullo'*, u zborniku radova *Književno stvaralaštvo Miodraga Bulatovića*, sa skupa održanog u CANU 20. oktobra 2011. godine; CANU - Naučni skupovi, knjiga 121; Odjeljenje umjetnosti, knjiga 39, Podgorica, 2013, str. 101-114, ISBN 978-86-7215-322-4
- Vesna Vukićević-Janković, *Satirična slika Venecije u pričanju vojvode Draška*, u zborniku radova *Satira u južnoslovenskim književnostima sa međunarodnog naučnog skupa Lalićevi susreti (treći), održanog u CANU 15. juna 2012*, CANU - Naučni skupovi, knjiga 122; Odjeljenje umjetnosti, knjiga 40, Podgorica, 2013, str. 43-51, ISBN 978-86-7215-323-1
- Vesna Vukićević-Janković, *Intercultural Dimension of Baroque Heritage of Blessed Ozana*, Transnational training seminar - *Multiculturalism and education of minorities in the Adriatic region/ Education and minorities in Montenegro*, organized within the Project SIMPLE – *Strengthening the Identity of Minority People Leads to Equality*, Podgorica, 8th and 9th V 2013.
- Vesna Vukićević-Janković, *La dispersivité sémantique de la poésie de Njegoš / Semantička disperzivnost Njegoševе poezije*, Colloque international *Njegoš, prince - évêque et poète – de la montagne au cosmos, 14 -15 juin 2013*, Université Paris-Sorbonne, UFR D'ETUDES SLAVES; rad objavljen u zborniku: *Njegoš u ogledalima vjekova*, uredili Sava Anđelković i Paul-Louis Thomas, Fakultet dramskih umjetnosti Cetinje - Université Paris-Sorbonne (CRECOB / CELTA) - GEST - časopis za pozorište, izvedbene umjetnosti i kulturu, Podgorica, 2013, str. 135-152, ISBN 978-86-907247-2-7
- Vesna Vukićević-Janković, *Fantastički kodovi u Njegoševoj poeziji*, Međunarodni naučni skup *Njegoševi dani 5*, Nikšić 4-7. septembar 2013. godine, Studijski program za crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti, Filozofski fakultet - Nikšić, u štampi
- Vesna Vukićević-Janković, *Njegoš kao 'žrtva blagorodnog čuvstva'*, rad prezentovan na Međunarodnom naučnom skupu *Petar II Petrović Njegoš – dvjesto godina od rođenja (1813 – 2013)*, održanog u CANU 31. oktobra – 1. novembra 2013. godine, CANU - Naučni skupovi, knjiga 122; Odjeljenje umjetnosti, knjiga 125, Podgorica, 2014, str. 435-451, ISBN 978-86-7215-345-3
- Vesna Vukićević-Janković, *Das Motiv des Hofes: der Hof als Ort, der Hof als Zeit, der Hof als Romanheld*, **Andrićs Hof 8/2015: Andrićeva Avlija** Tošović, Branko (Hg./ur). Andrićeva Avlija. Andrićs Hof.

Grac – Beograd – Banjaluka: Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz – Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske – Svet knjige – nmlibris, 2015. – 1014 s./S. [Andrić-Initiative: Ivo Andrić im europäischen Kontext – Ivo Andrić u evropskom kontekstu, knj. 8] . ISBN 978-3-9504084-1-6 (Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz); ISBN 978-99938-30-93-1 (Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske); ISBN 978-86-7396-531-4 (Svet knjige), pp.575-586.

- Vesna Vukićević-Janković, *Andrić kao estetičar: Estetski način osmišljavanja i slikanja svijeta [Andrić als Ästhet: Die ästhetische Art der Sinngebung und des Abbildens der Welt]*, **Andrićs Zeichen, 9/2016: Andrićevi Znakovi**, Tošović, Branko (Hg./ur). *Andrićevi Znakovi. Andrićs Zeichens.*; Grac – Beograd – Banjaluka: Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz – Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske – Svet knjige – nmlibris, 2016. – 812 ISBN 978-3-9504299-1-6 (Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz); ISBN 978-99976-27-04-09 (Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske); ISBN 978-86-7396-589-5 (Svet knjige), pp. 515-528.

Univerzitet Crne Gore

adresa / address_Cetinjska br. 2

81000 Podgorica, Crna Gora

telefon / phone_00382 20 414 255

fax_00382 20 414 230

mail_rektorat@ucg.ac.me

web_www.ucg.ac.me

University of Montenegro

Broj / Ref 03-2186

Datum / Date 21.07.2020

Na osnovu člana 72 stav 2 Zakona o visokom obrazovanju („Službeni list Crne Gore“ br 44/14, 47/15, 40/16, 42/17, 71/17, 55/18, 3/19, 17/19, 47/19 i 72/19) i člana 32 stav 1 tačka 9 Statuta Univerziteta Crne Gore, Senat Univerziteta Crne Gore na sjednici održanoj 21.07.2020. godine, donio je

O D L U K U O IZBORU U ZVANJE

Dr Vesna Vukićević Janković bira se u akademsko zvanje redovni profesor Univerziteta Crne Gore za oblast **Montenegristica/Srbistika – Južnoslovenska književnost**, na Filološkom fakultetu Univerziteta Crne Gore, na neodređeno vrijeme.

**SENAT UNIVERZITETA CRNE GORE
PREDSJEDNIK**

Prof. dr Danilo Nikolić, rektor

PROF. DR LJILJANA PAJOVIĆ DUJOVIĆ

Biografija

Ljiljana Pajović Dujović je rođena u Podgorici, gdje je završila osnovnu školu i gimnaziju kao nosilac diplome „Luča“. Na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu, na Odsjeku za jugoslovenske književnosti i srpskohrvatski jezik diplomirala je 1993. godine sa prosječnom ocjenom 9,61. Za vrijeme studija je bila korisnik stipendije za talentovane studente koju dodjeljuje Ministarstvo prosvjete i nauke Crne Gore.

Na filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu odbranila je magistarski rad 1997. godine, kao i doktorsku disertaciju 2005. čime je stekla zvanje doktora književnih nauka. Dosadašnji njeni naučni, nastavni i stručni rad je vezan za Univerzitet Crne Gore – Filozofski i Filološki fakultet. Neposredno po diplomiranju angažovana je u svojstvu asistenta pripravnika i asistenta. U akademsko zvanje docenta odlukom Senata Univerziteta Crne Gore izabrana je 2006. godine, a u zvanje vanrednog 2012.

Predaje Narodnu književnost, Prosvjetiteljstvo i romantizam, Realizam i Specijalni kurs iz književnosti (Ljubiša, Matavulj) na Filološkom fakultetu Univerziteta Crne Gore – na Studijskom programu za srpski jezik i južnoslovenske književnosti i na Studijskom programu za crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti, na kojem uz ove nastavne predmete, predaje i Srednjovjekovnu književnost.

Objavljuje naučne radove iz oblasti književne komparatistike, najviše se baveći odnosom između folklorne tradicije i pripovjedne proze.

Bibliografija

- Pajović Dujović, Lj. and D. Vučković. “Reincarnation of the vampire character in literature for children and youth in the *Twiligh* series by Stephenie Meyer”. *HECL: History of Education & Children’s Literature*. University press EUM – Italy Vol. XII/n.2. December 2017 A&HCI ISSN 1971-1093 (print) 1971-1131 (online)
- Vučković, D. i Lj. Pajović Dujović. „Vampirski ples sa smrću i njegove literarne metamorfoze“. *Književna smotra: Časopis za svjetsku književnost*. 182/4 (2016): 3-15. ISSN L 0455-0463 ISSN 2459-6329 (Online)
- Vučković, D. and Lj. Pajović Dujović. “The Evolution of the Vampire from Stoker’s *Dracula* to Meyer’s *Twilight Saga*.” *CLCWeb: Comparative Literature*

and Culture. Purdue University Press. Volume 18 Issue 3 (September 2016) Article X, Purdue University Press. ISSN 1481-4374

[http://docs.lib.purdue.edu/clcweb/vol18/iss3/\(A&HCI\)](http://docs.lib.purdue.edu/clcweb/vol18/iss3/(A&HCI))

- Pajović Dujović, Lj. „*Bilješke jednog pisca* Sima Matavulja – putopisni, memoarski i autopoetički tekst“. *Folia Linguistica et Litteraria: časopis za nauku o jeziku i književnosti*, br. 15 (2016), str. 183-195. [ISSN 2337-0955 Online]
- Pajović Dujović, Lj. i D. Vučković. „Vampir kao kulturološki konstrukt – od čudovišta gotske književnosti do romantičnog vampira novomilenijumskog doba“. *Folia Linguistica et Litteraria: časopis za nauku o jeziku i književnosti*, Nikšić: Filološki fakultet. br.16 (2016), str.45–57. ISSN 2337-0955 Online
- Pajović Dujović, Lj. „O folklornoj mitologiji i književnosti (na primjeru pripovijedaka Sima Matavulja)“. *Sociološka luča*, Nikšić: Filozofski fakultet. Godina X- broj 2 - 2016 ISSN 1800-8232
- Pajović Dujović, Lj. „Narodna pripovijetka *Međedović* ili *čudesa što (ne) može biti*“. ARS: časopis za književnost, kulturu i društvena pitanja. OKF: Cetinje. (U štampi)
- Pajović Dujović, Lj. „Šaljiva priča i pjesma podrugачica kao folklorni predložak umjetničkog teksta“. *Glasnik*. Crnogorska akademija nauka i umjetnosti. Odjeljenje umjetnosti, knjiga 30. Podgorica, 2012. str. 119-131. ISSN 03050-5480
- Pajović Dujović, Lj. „Intertekstualne veze književnosti i etnografije“. *Rusko-crnogorske naučne veze u minulom i sadašnjem vremenu*. Zbornik radova, knjiga 115. Crnogorska akademija nauka i umjetnosti: Podgorica, 2012.
- Pajović Dujović, Lj. „Usmenost kao maska autorskog statusa“. *Folia Linguistica et Litteraria*. br. 3/4, Institut za jezik i književnost: Nikšić, 2011. str. 131-139. ISSN 1800-8542 Print
- Pajović Dujović, Lj. „O modelovanju Smail-aginog lika u Mažuranićevom spjevu“. Zbornik radova sa međunarodnog naučnog skupa *Ivan Mažuranić (1814–1890) i Crna Gora*. Biblioteka: Istraživanje – knjiga 19, Cetinje-Osijek,

2011. str. 619-627. ISBN 978-953-7589-07-3; UDK 821.163.42.09 Izvorni naučni rad

- Pajović-Dujović, Lj. „Književne slike Marka Cara o Simu Matavulju“. *Riječ*, časopis za nauku o jeziku i književnosti. Nova serija, br. 4. Nikšić, 2010, str. 201-208. ISSN 0354-6039 UDK80 82(05)
- Pajović Dujović, Lj. „Polisemija motiva prodaje duše đavolu u usmenom i pisanom tekstu“. Međunarodni naučni skup *Njegoševi dani 2*, Zbornik radova *Njegoševi dani 2*, Nikšić, 2010. str. 187-197. ISBN 978-86-7798-042-9; COBBIS.CG-ID 16238608
- Пайович Дуйович, Л. „Текстовая конвенция и ее пародийные перспективы в романе Симо Матавуля *Баконя фра Брне*“. Ф. Я. Прийма и вопросы филологии 20 века. Научное издание, Пушкинский дом – Персоналии, Институт русской литературы Российской Академии наук: Санкт-Петербург, (Россия) 2009. стр. 204-214. ББК 833(2) 43 УДК 821.0 (082) ISBN 978-5-91491-072-9
- Pajović Dujović, Lj. „Crnogorsko dramsko nasljedje: književno-teorijsko promišljanje“. *Pozorište u Crnoj Gori u drugoj polovini XX vijeka*. Naučni skupovi, knjiga 81, urednik Olga Perović. Crnogorska akademija nauka i umjetnosti: Podgorica, 2007. Odjeljenje umjetnosti, knjiga 26. str. 317- 325. ISBN 978-86-7215-191-6 COBISS.CG-ID 11340816
- Pajović Dujović, Lj. „Poetički principi modelovanja usmenog teksta u bošnjačkoj epici“. *Almanah*. br. 31-32. Podgorica, 2005. str. 109-115, ISSN 0354-5342
- Pajović Dujović, Lj. „Poetika smijeha Sime Matavulja“. *Riječ*. XI/1-2, Nikšić, 2005. str. 86-97.
- Pajović Dujović, Lj. „Funkcija narodnog vjerovanja u natprirodna bića u pripovjednoj prozi Sime Matavulja“. *Riječ*, časopis za slavensku filologiju, god. 11, sv. 2. Rijeka, 2005. str. 151-157. ISSN 1330-917X UDK 80(05) Kategorizacija: izvorni znanstveni rad UDC: 821.163.41.09

- Pajović Dujović, Lj. „Poetički principi modelovanja usmenog teksta u bošnjačkoj epici“. *Almanah*. br. 31-32. Podgorica, 2005. str. 109-115. ISSN 0354-5342
- Pajović Dujović, Lj. „Folklorna fantastika u pripovijetkama Sime Matavulja“. Međunarodni slavistički simpozijum. Zbornik rezimea, 1- 4. 11. 2003, Plovdiv, Bugarska, 2003. str. 37-38. (ISBN 954-8833-48-4)
- Pajović Dujović, Lj. „Proza Vuka Vrčevića između etnografskog i umjetničkog“. *Glasnik*, knjiga 21. Crnogorska akademija nauka i umjetnosti: Podgorica, 2003. str. 131-139. (YU ISSN 0350-5480)
- Pajović Dujović, Lj. „Dinamičnost pripovjednih perspektiva u Matavuljevom romanu *Bakonja fra-Brne*“. *Riječ*, IX/ 1-2 (2003), Nikšić, str. 83-88. (YU ISSN 0354 - 6039)
- Pajović Dujović, Lj. „Romani Vukašina Perovića“. *Glasnik*, knjiga 20. Crnogorska akademija nauka i umjetnosti: Podgorica, 2002. str. 111-129. (YU ISSN 0350-5480)
- Pajović Dujović, Lj. „Defabulirana proza Jovana Grčića Milenka“. Međunarodna naučna konferencija *III Slavistička čitanja posvećena uspomeni na profesora P. A. Dmitrijeva i profesora G. I. Safronova*. Sankt Peterburg, 12-14. 09. 2001. (Knjiga rezimea na ruskom jeziku), str. 146-148. (ISBN 5- 8465-0064-1)
- Pajović Dujović, Lj. „Problemsko u pripovijeci *Ždrijelo* Dušana Đurovića“. *Književno djelo Dušana Đurovića*. Urednik Novo Vuković. Naučni skupovi, knjiga 57. Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Odjeljenje umjetnosti, knjiga 20, Podgorica, 2001, str. 173-183. (ISBN 86 - 7215 -120 -8)
- Pajović Dujović, Lj. „Jednostavni književni oblici Njegoševog *Žitija Mrđena Nesretnikovića*“. *Književnost i jezik*, godina XLV, broj 2-4, Beograd, 1998, str. 33-43. (YU ISSN 0456-0689)
- Pajović Dujović, Lj. „Pripovijetke Stefana Mitrova Ljubiše – preobražaj jednostavnih oblika narodne književnosti u složene umjetničke strukture“. *Riječ*. Nikšić, V/1-2 (1999), str. 121-132.

Univerzitet Crne Gore
adresa / address_ Cetinjska br. 2
81000 Podgorica, Crna Gora
telefon / phone_ 00382 20 414 255
fax_ 00382 20 414 230
mail_ rektorat@ucg.me
web_ www.ucg.ac.me
University of Montenegro

Broj / Ref 03-2277

Datum / Date 03.07.2018

Na osnovu člana 72 stav 2 Zakona o visokom obrazovanju („Službeni list Crne Gore“ br. 44/14, 47/15, 40/16, 42/17, 71/17) i člana 32 stav 1 tačka 9 Statuta Univerziteta Crne Gore, Senat Univerziteta Crne Gore na sjednici održanoj 03.07. 2018.godine, donio je

ODLUKU O IZBORU U ZVANJE

Dr LJILJANA PAJOVIĆ-DUJOVIĆ bira se u akademsko zvanje redovni profesor Univerziteta Crne Gore za oblast Južnoslovenska književnost na Filološkom fakultetu, na neodređeno vrijeme.

**SENAT UNIVERZITETA CRNE GORE
PREDSJEDNIK**

Prof.dr Danilo Nikolić, rektor

**UNIVERZITET CRNE GORE
FILOLOŠKI FAKULTET
NIKŠIĆ**

PRIMLJENO: 9.07.2018.
ORG. JED. | BROJ | PRILOG | VRIJEDNOST

ОСНОВНИ ПОДАЦИ

Име и презиме	Сава Дамјанов
Година и место рођења	1956. Нови Сад
Звање	Редовни професор
e-mail/web site	koderdam@nscable.net; http://www.ff.uns.ac.rs/fakultet/ljudi/fakultet_odseci_srpska_knjizevnost_sava_damjanov.html
Телефон	
Универзитет, факултет, организациона јединица	Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, Одсек за српску књижевност
Област и ужа специјалност	Филологија, наука о књижевности-историја српске књижевности

СТРУЧНА БИОГРАФИЈА – ДИПЛОМЕ

ОСНОВНЕ СТУДИЈЕ	
Година	1975-1980.
Место	Нови Сад
Институција	Филозофски факултет
Наслов дипломског рада	дипломски испит се полагао усмено
Област	Српска књижевност и језик
МАГИСТАРСКЕ СТУДИЈЕ	
Година	1980-1982.
Место	Нови Сад
Институција	Филозофски факултет
Наслов тезе	Фантастика у књижевности српског предромантизма
Област	Филолошке науке
ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА	
Година	1996.
Место	Нови Сад
Институција	Филозофски факултет
Наслов дисертације	Рецепција дела Ђорђа Марковића Кодера у српској књижевности
Област	Филолошке науке

СТРУЧНА БИОГРАФИЈА – ЗВАЊА

Година избора (реизбора)	Наставно-научна звање
1983.	асистент-приправник
1986.	асистент
1996.	доцент
2001.	ванредни професор
2006.	редовни професор

СТРУЧНА БИОГРАФИЈА – УСАВРШАВАЊЕ

(стручно усавршавање у земљи и иностранству, студијски боравци, гостујући професор)

Година и трајање	Институција и област
1990. три месеца	Гете Институт у Фрајбургу, филологија
2001/2002. зимски семестар	Филолошки факултет у Тибингену, наука о књижевности
2014. месец дана	Филозофски факултет у Љубљани, компаративистика

НАГРАДЕ И ПРИЗНАЊА

Година	Назив награде/признања
--------	------------------------

2003.
2011.
2013.

Лаза Костић
Госпођин вир
Сретен Марић

КРАТКА СТРУЧНА БИОГРАФИЈА

Ради на Филозофском факултету у Новом Саду као редовни професор на Одсеку за српску књижевност: предаје Српску књижевност 19. века и Креативно писање, а на докторским студијама Културу постмодернизма. Од школске 2003/4. до школске 2006/7. био је руководилац је магистарских студија на Одсеку за српску књижевност. У оквиру докторских студија ангажован је као предавач или ментор на домаћим и страним универзитетима (Београд, Ниш, Никшић, Љубљана, Загреб, Лисабон, Бордо, Венеција, Краков, Сегедин, Мелбурн).

Пише прозу, књижевнокритичке и књижевноисторијске радове. Његова научна истраживања усмерена су пре свега ка фантастичкој књижевности, еротским и језичко- експерименталним слојевима у српској традицији, теорији рецепције, постмодернизму, као и ка компаративистици. Приређивао је за штампу текстове српских писаца 18, 19. и 20. века. Током деведесетих година уређивао је часопис за светску књижевност «Писмо» и «Свети Дунав» - магазин посвећен средњоевропској култури. Уредник је «Библиотеке српске фантастике», едиције «Новосадски манускрипт» (издавач Градска библиотека Новог Сада), као и антологијске библиотеке „Десет векова српске књижевности“ код Издавачког центра Матице српске (од 2009). Био је члан жирија Бранкове награде Матице српске од 1987. до 2004 (и његов председник од 1992. године). Оснивач међународног књижевног фестивала „Прозефест“ (у Новом Саду, 2007.године) и награде „Милован Видаковић“ (од 2008) која се на њему додељује за животно дело. Био је председник Управног одбора Градске библиотеке у Новом Саду (2005-2008) и члан Управног одбора Српског књижевног друштва (2010-2012). Члан је Управног одбора Матице српске (од 2008) и председник Управног одбора Стеријиног позорја (од 2012).

Говори, немачки, енглески и руски језик.

Поред бројних текстова у домаћој и страниј периодици, објавио је следеће књиге:

Истраживање Савршенства (роман), Београд 1983; *Граждански еротикон* (антологија), Ниш 1987; *Корени модерне српске фантастике* (студија), Нови Сад 1988; *Колачи, Обмане, Нонсенси* (приче), Београд 1989; *Шта то беше млада српска проза?* (есеји и критике), Београд 1990; *Причке* (проза), Београд 1994; *Нова (постмодерна) српска фантастика* (антологија), Београд 1994; *Кодер: историја једне рецепције* (студија), Београд 1997; *Повести различне: лирске, епске, но највише неизрециве* (приче), Нови Сад 1997; *Глосолалија* (изабране и нове приче), Нови Сад 2001; *Ново читање традиције* (књижевноисторијски огледи), Нови Сад 2002.; *Нови Сад-земљи рај* (хрестоматија, у коауторству са Л. Мустеданагић), Панчево 2003; *Нови Сад-земљи рај I-II* (хрестоматија, у коауторству са Л. Мустеданагић), Панчево 2004; *Антологија сербској постмодерној фантастике* (на украјинском), Лавов, 2004, *Постмодерна српска фантастика* (антологија), Нови Сад 2004; *Граждански еротикон* (антологија-друго, допуњено и илустровано издање), Нови Сад 2005; *Ремек-делца* (приче), Београд 2005, *Ерос и По(р)нос* (есеји, прикази, мистификације), Београд 2006, *Историја као Апокриф* (роман), Нови Сад 2008, *Апокрифна историја српске (пост)модерне* (есеји), Београд 2008, *Порно-литургија Архиепископа Саве* (приче), Нови Сад-Зрењанин 2010, *Итика Јерополитика@VUK*, Нови Сад 2014.

Књига 2: **ВЕЛИКИ КОД: ЂОРЂЕ МАРКОВИЋ КОДЕР** (студија и есеји)

Књига 3: **СРПСКИ ЕРОТИКОН** (еротографија у српској књижевности)

Књига 4: **НОВА ЧИТАЊА ТРАДИЦИЈЕ 1-3** (књижевноисторијски огледи)

Књига 5: **ШТА ТО БЕШЕ СРПСКА ПОСТМОДЕРНА?** (есеји и критике)

Његови текстови превођени су на енглески, француски, немачки, руски, пољски, чешки, мађарски, словачки, русински, украјински, бугарски, словеначки и македонски језик. Заступљен је у антологијама савремене српске прозе. У зимском семестру 2001/2002. предавао је на катедри за славистику Универзитета у Тибингену (Немачка); држао је предавања и на Универзитетима у Регенсбургу, Фрајбургу, Берлину, Халеу, Триру, Гетингену, Бону, Торину, Венецији, Кракову, Вроцлаву, Варшави, Гдањску, Лођу, Ополу, Сосновјецу, Великом Трнову, Љубљани, Скопју, Будимпешти, Кијеву и Лавову. Учесник је многих међународних књижевних и научних симпозијума у земљи и иностранству.

Његова *Антологија српске постмодерне фантастике* проглашена је 2004. године за најбољу страну књигу у Украјини. Библиографија приказа или есеја о његовим књигама, као и интервјуа у домаћим и страним часописима броји више од две стотине јединица.

ИНДЕКС НАУЧНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

A1

ИНДЕКС ЦИТИРАНОСТ НАУЧНИХ РАДОВА (без аутоцитата)

Dokument izdala Biblioteka Matice srpske, Referalni centar, 16. septembar 2014. , ime fajla 0026DS-I. Citiranost poslatih radova za period od 1979. do septembra 2014. godine u Indeksima naučnih citata (Printeditions, CDEditions, WoS: SCI-expanded 1996-Sep2014, Social Sciences Citation Index (SSCI)--1996-Sep2014, Arts & Humanities Citation Index (A&HCI)--1996-Sep2014, Conference Proceedings Citation Index- Science (CPCI-S)--2001-Sep2014, Conference Proceedings Citation Index- Social Science & Humanities(CPCI-SSH)--2001-Sep2014).

U periodu od 1979. do septembra 2014. godine ukupan broj citata je 5.

Arts & Humanities Citation Index

1979-1995 (4 = 4C + 0S)

BEKIC T	SRPSKO GRADJANSKO PESN 1988	1C	
VASILEV C	JAHRB VOLKS	35	208
90			

BEKIC-T-SRPSKO-GRANDANSKO-PE-1988 **1C**

Authors: Jason-H

Title: Literature, Letters, Verbal Texts - What Is It We Are Dealing with

Full source: FABULA 1992, Vol 33, Iss 3-4, pp 207-244

Language: English

Document type: Article

DAMJANOV-S-Z-SLAVISTIK-1993-V38-P475 **1C**

Authors: Burghart-D

Title: Ars-Memoriae and Ars-Combinatoria in Postmodernism - On the Example of Pavic,M. (Serbian Postmodern Literature)

Full source: WELT DER SLAVEN-HALBJAHRESSCHRIFT FUR SLAVISTIK 1995, Vol 40, Iss 2, pp 341-351

Full source: ZEITSCHRIFT FUR SLAWISTIK 1995, Vol 40, Iss 2, pp 157-167
 Language: German
 Document type: Article

WoS (1 = 1C + 0S)

Science Citation Index Expanded (SCI-EXPANDED) --1996-Sep2014
 Social Sciences Citation Index (SSCI) --1996-Sep2014
 Arts & Humanities Citation Index (A&HCI) --1996-Sep2014
 Conference Proceedings Citation Index- Science (CPCI-S) --2001-Sep2014
 Conference Proceedings Citation Index- Social Science & Humanities (CPCI-SSH) --2001-Sep2014

DAMJANOV S

KORENI MODERNE SRPSK 1988 1C

1. Apocryphal History of Serbian Pre-Romantic Religious Epics

By: Erakovic, Radoslav

SLAVISTICNA REVIJA Volume: 58 Issue: 2 Pages: 233-240 Published: APR-JUN 2010

View AbstractView Abstract

(from Web of Science Core Collection)

Srpski citatni indeks:

1. Zbornik Matice srpske za književnost i jezik, 2013, vol. 61, br. 1, str. 149-174

Burleska gospodina Peruna boga groma Rastka Petrovića - miturgija i fantastična imaginacija Šarović Marija (Damjanov, S. (1988) Koreni moderne srpske fantastike. Novi Sad: Matica srpska)

2. Teatron, br. 164-165, str. 113-124, 2013

Folklorni motiv vampira u savremenoj srpskoj drami

Bjelić Aleksandra

(Damjanov, S. (1988) Koreni moderne srpske fantastike. Novi Sad: Matica srpska)

3. Zbornik Matice srpske za književnost i jezik, 2013, vol. 61, br. 1, str. 55-73,

Klasicistički elementi u poeziji Jovana Hristića

Avramović Marko (Damjanov, S. (2008) Apokrifna istorija srpske (post)moderne - novo čitanje tradicije 2. Beograd: Službeni glasnik)

Списак резултата М41 и М42 Научна књига и монографија националног значаја – научна дела која су јавно позитивно оцењена од стране признатих научних радника једне земље.	Број (укупно: 11)	Укупан М (број бодова: 69)
<p>M41</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Корени модерне српске фантастике, Матица српска, Нови Сад, 1988. М41 (7) 2. Кодер: историја једне рецепције, Просвета, Београд, 1997. М41 (7) 3. Вртови нестварног: огледи о српској фантастици, Службени гласник, Београд, 2011. М41 (7) 4. Велики код: Ђорђе Марковић Кодер, Службени гласник, Београд, 2011. М41 (7) 5. Српски еротикон, Службени гласник, Београд, 2011. М41 (7) 6. Нова читања традиције I-III, Службени гласник, Београд, 2012. М41 (7) 7. Шта то беше српска постмодерна? Службени гласник, Београд, 2012. М41 (7) <p>M42</p> <ol style="list-style-type: none"> 8. Šta to beše "mlada srpska proza", Književna zajednica Novog Sada, 1990. М42 (5) 9. Ново читање традиције, Дневник, Нови Сад, 2002. М42 (5) 10. Eros i po(r)nos, Narodna knjiga, Beograd 2006. (299 стр.) М42 (5) 11. Апокрифна историја српске (пост)модерне, Службени гласник, Београд 2008. (221 стр.) М42 (5) 		

Списак резултата М21 и М22- Рад у водећем часопису међународног значаја. Водећи међународни часопис је онај који се налази у првих 50% часописа са Листе СЦИ по категоријама наука/области. Преосталих 50% часописа са Листе СЦИ, као и нови часописи (основани пре 3-5 година), односно часопис који се издаје у земљи и који има међународну редакцију састављену од научника из најмање пет земаља и има међународну рецензију, а издаје га међународна научна институција или водећа национална институција и припада категорији М21ИМ22.	Број (укупно: 2)	Укупан М (број бодова: 10)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Die zeitg Össische (postmoderne) serbische Prosa und Phantastik. – Zeitschrift fur Slawistik, Akademie Verlag GmbH, 38/93, 3, 475-482. Zeitschrift fur Slawistik is indexed/abstracted in: AHCI and SSCI М 22 (5) 2. Srbska postmoderna proza na koncu 20. stoletja. – Slavistična revija, letnik 50, številka 4, 2002, str. 475-479. Slavistična revija is indexed/abstracted in: AHCI and SSCI М 22 (5) 		

Списак резултата M24 - Рад у часопису међународног значаја. Међународне часописе и друге наводе рангирати (коэффициент Р) (према ScienceCitation *Index-у (JournalCitation Report) односно према категоризацији радова, верификованих од стране одбора Министарства.	Број (укуп но: 3)	Укупан М (број бодова: 12)
1. Стеријин приказ прве песничке збирке Бранка Радичевића. – Зборник Матице српске за књижевност и језик. – 44, 1-3/96, 81-84. М 24 (4)		
2. Ars poetica српског класицизма у европском контексту. - Зборник Матице српске за књижевност и језик. - 51, 3/ 2002 (2003!), 595-601. М 24 (4)		
3. Милорад Павић. – Зборник Матице српске за књижевност и језик, 58, 2/2010, 447-451. М24 (4)		

	(укуп но: 3)	(број бодова: 27)
1. Die Ars poetica des serbischen Klassizismus im europäischen Kontext (18. und 19. Jahrhundert).- Deutschland – Italien und die slavische Kultur der Jahrhundertwende: Phänomene europäischer Identität und Alterität, Universität Trier, 2005. М 31(3)		
2. Да ли постоји кратка прича? ХХХII научна конференција на ХХХVIII међународен семинар за македонски јазик, литература и култура, Универзитет "Св. Кирил и Методиј", Међународен семинар за македонски јазик, литература и култура, Скопје, 2006, [279]-282. М 31(3)		
3. Лаза Костић - модерна – постмодерна, ЛАЗА Костић : 1841-1910-2010 / уредник Љубомир Симиновић. - Београд : САНУ, 2011, 373-380.М 31 (3)		
4. Čitanje kao egzil. – U čast Pera Jakobsena : zbornik radova / priredili Dejan Ajdačić, Persida Lazarević Di Đakomo. – Beograd, 2010, 555-560. М 31 (3)		
5. Fantastika u delu Stefana Mitrova Ljubiše, Međunarodni naučni skup (istorija-kultura-priroda), Zbornik radova, Petrovac na moru / Sveti Stefan, 2001, str. 78-81. М 31 (3)		
6. Читалац Милован Глишић. – Глишић и Домановић : 1908-2008 / уредник Светлана Велмар-Јанковић. - Београд : САНУ, 2009, 499-503. М 31 (3)		
7. Антиутопијски почети модерне српске фантастике (Зборник радова са међународног научног скупа „Словјанска фантастика“). – Кијвски национални универзитет имену Тараса Шевченка, Кијев, 2012, [II-XIV] М 31(3)		
8. Како би Доситеј читао Вука? - Зборник радова. Међународни научни скуп „Доситеј Обрадовић у српској историји и култури“ [Београд, манастир Крушедол, Нови Сад], 13-15. октобар 2011; [организатори] Задужбина "Доситеј Обрадовић" [и] Матица српска [и] САНУ ; уредник Душан Иванић. - Београд : Задужбина "Доситеј Обрадовић", 2013, 213-220. М 31(3)		
9. Јаков Игњатовић, тумач српске књижевности (Зборник радова са међународног научног скупа „Сто педесет година од доласка Јакова Игњатовића у Далъ [1863-2013]“). – Културни и научни центар „Милутин Миланковић“ - Министарство културе Републике Хрватске, Далъ, 2014, стр. 63-69. М31 (3)		

НАПОМЕНА: Међународни научни скуп је онај који организује регистровано научно удружење или регистрована научна институција, има међународну селекцију и рецензију одабраних радова и један од светских језика за саопштавање и публикавање радова. Ово важи како за скупове у земљи, тако и за скупове ван земље.

Уџбеници	Број: 4
1. Вртови нестварног: огледи о српској фантастици, Службени гласник, Београд, 2011. (уџбеник/помоћно наставно средство за обавезни предмет <i>Српски класицизам и предромантизам</i> на акредитованом програму основних студија Одсека за српску књижевност Филозофског факултета у Новом Саду)	
2. Велики код: Ђорђе Марковић Кодер, Службени гласник, Београд, 2011.(уџбеник/помоћно наставно средство за обавезне предмете <i>Српски романтизам и Српски симболизам и рана модерна</i> , на акредитованом програму основних студија Одсека за српску књижевност Филозофског факултета у Новом Саду)	
3. Нова читања традиције I-III, Службени гласник, Београд, 2012. (уџбеник/помоћно наставно средство за обавезне предмете <i>Српски класицизам и предромантизам, Српски романтизам, Српски реализам и Српски симболизам и рана модерна</i> , на акредитованом програму основних студија Одсека за српску књижевност Филозофског факултета у Новом Саду)	
4. Шта то беше српска постмодерна? Службени гласник, Београд, 2012.(уџбеник/помоћно	

<p>Списак резултата М51 - Рад у водећем часопису националног значаја, који издаје национално научно удружење или институција. Редакција је састављена од познатих научних радника, редовно излази, има размену са 10 земаља у свету, има рецензију од 2 (два) еминентна рецензента и испуњава стандарде прописане условима Народне библиотеке Србије (извод и кључне речи на једном од светских језика, резиме на једном од светских језика ISBN и UDC број, категорију рада). Свака област науке дефинише 1 (један), евентуално 2 (два) часописа категорије »водећи национални часопис«</p>	<p>Број (укупно: 5)</p>	<p>Укупан М (број бодова: 15)</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Еладије као Фауст. – Зборник Матице српске за славистику, 35 /88, 61-67. М 51 (3) 2. Dositejevi snovi, Dositej Obradović - čovek i delo među narodima, Naučni sastanak slavista u Vukove dane, 19/2, Beograd 1990, 193-199.М 51 (3) 3. Sveto pismo kao predložak religioznog epa srpskih predromantičara, Naučni sastanak slavista u Vukove dane, 26/2, Beograd 1996, 193-198.М 51 (3) 4. Зашто српска књижевност нема Раблеа? - Међународни састанак слависта у Вукове дане, књ.35/2, Београд 2006, стр. 343-347. М 51 (3) 5. Док ја пишем, постмодерна се дешава. – Наслеђе, вол. 7, бр. 16, 2010, стр. 75-81 М51 (3) 		

УЧЕШЋЕ НА ПРОЈЕКТИМА МЕЂУНАРОДНОГ ЗНАЧАЈА И НА ВИШЕГОДИШЊИМ ПРОЈЕКТИМА

<p>Списак пројеката</p>	<p>Број 5 (пет)</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Жанрови у српској књижевности-порекло и поетика облика</i>, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду - Министарство за науку, технологију и развој (Република Србија); врста пројекта: ОИ (1867), период: 2001-2005. 2. <i>Религиозни епови српских предромантичара</i>, Носилац пројекта: Матица српска (Нови Сад), врста пројекта: ОИ, период: од 2002. године. 3. <i>Синхронизовано и дијахронизовано изучавање врста у српској књижевности</i>, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду - Министарство за науку, технологију и развој (Република Србија); врста пројекта: ОИ (148009); период: 2006-2010. 4. <i>Аспекти идентитета и њихово обликовање у српској књижевности</i>, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду - Министарство просвете и науке (Република Србија); врста пројекта: ОИ (178005); период: од 2011. 5. <i>Фрушка гора у књижевности</i>, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду - Покрајински секретаријат за науку и технолошки развој; врста пројекта: ОИ (114-451-1863/2011); период: од 2011. 	

ВОЂЕЊЕ ДОКТОРСКИХ ДИСЕРТАЦИЈА

<p>Списак докторских дисертација</p>	<p>Број 6 (шест)</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Поетика и естетика Његошевих малих умотвора</i> (кандидат: мр Бетица Вукићевић Јанковић); дисертација одбрањена: 2005. (Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду). 2. <i>Религиозни еп српског предромантизма</i> (кандидат: мр Радослав Ераковић) дисертација одбрањена: 2007. (Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду). 3. <i>Живот и књижевно дело Милице Стојадиновић Српкиње</i> (кандидат: мр Радмила Гикић Петровић), дисертација одбрањена: 2010. (Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду). 4. <i>Комедија у Срба пре Јована Стерије Поповића</i> (кандидат: мр Исидора Поповић) дисертација одбрањена: 2013. (Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду). 5. <i>Прозно дело Владана Ђорђевића</i> (кандидат: мр Љиљана Костић), дисертација одбрањена: 2013. (Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду). 6. <i>Еротографија у српској књижевности 18. и 19. века</i> (кандидат: ма Весна Малбашки), дисертација одбрањена: 2014. (Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду). 	

УРЕЂИВАЊЕ ЧАСОПИСА

Списак уређивања часописа	Број 3 (три)
1. „Писмо“-часопис за светску књижевност 2. „Свети Дунав“-часопис за средњоевропску културу 3. „Свеске“ Матице српске	

НАПОМЕНА: Назив часописа, Улога (уредник, коуредник, члан уређивачког одбора, рецензент), Године од-до, Класа часописа (међународни или домаћи)

РЕЗУЛТАТИ УМЕТНИЧКОГ СТВАРАЛАШТВА

Најзначајнији уметнички пројекти/радови	Година
1. Оснивач „Прозефеста“ – међународни фестивал прозе у Новом Саду	2006.
2. „Играјмо Раблеа“: сценски пројекат	1996.

РЕЗУЛТАТИ ПЕДАГОШКОГ РАДА

Предавања	Наставни предмети - курсеви	Година
На матичном факултету (Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду)	Студијски програм: Српска књижевност и језик 1. Назив предмета: Српски барок, класицизам и предромантизам (5. семестар основних академских студија). Статус предмета: обавезни. 2. Назив предмета: Српски романтизам (6. семестар основних академских студија). Статус предмета: обавезни. 3. Назив предмета: Српски реализам (7. семестар основних академских студија). Статус предмета: обавезни. 4. Назив предмета: Српски симболизам и рана модерна (8. семестар основних академских студија). Статус предмета: обавезни 5. Назив предмета: Креативно писање прозе (7. семестар основних	Наставни предмети се изводе током сваке школске године, у складу са акредит. студијским програмом “Српска књижевност и језик” и Програмом докторских студија.

	академских студија). Статус предмета: изборни Програм докторских студија (модул: Језик и књижевност) 1. Назив предмета: Павић. Статус предмета: изборни.	
На другом универзитету (назив и седиште институције)	Универзитет у Нишу. Филозофски факултет Назив курса ((МА студије): српска постмодерна	
На страном универзитету (назив и седиште институције)	Филолошки факултет, Универзитет у Тибингену (Немачка): Назив курса: Историја српске књижевне фантастике (основне студије славистике)	
Остало		

**УЧЕШЋЕ У РАЗВОЈУ ДЕЛАТНОСТИ ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА,
НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ, ОДНОСНО, УМЕТНИЧКОГ СТВАРАЛАШТВА И
РАДУ ПОСЛОВОДНИХ И СТРУЧНИХ ОРГАНА И ОРГАНИЗАЦИЈА**

	Назив органа или тела
На матичном факултету	1. Члан Наставно-научног већа
	2. Члан Савета Факултета
	3. Секретар научних пројеката Одсека за српску књижевност
	4. Руководилац магистарских студија српске књижевности
На нивоу Републике, територијалне аутономије или локалне самоуправе	1. Председник Управног одбора Градске библиотеке у Новом Саду (2004-2008)
	2. Председник Управног одбора Стеријиног позорја (од 2012)
	3. Члан управног одбора Матице српске (од 2008)
	4.
На дужности органа пословођења	1. Студент-продекан Филозофског факултета у Новом Саду (1979-1981)
	2.
	3.
	4.

Универзитет у Новом Саду
Трг Доситеја Обрадовића 3
21000 Нови Сад
Србија, СЦГ

University of Novi Sad
Trg Dositeja Obradovica 3
21000 Novi Sad
Serbia, SCO

Tel: +381 (0)21 4852000, 4852020 • Fax: +381 (0)21 450-418 • E-mail: rektorat@unns.ns.ac.yu • http://www.unns.ac.yu

Број: 04-20/57
16.11.2006 ГОДИНЕ

На основу члана 48. став 3. тачка 6. и члан 65. Закона о високом образовању (о Службени гласник РС бр. 76/2005. године) и члана 73. тачка 5, и члана 136. тачка 9. Статута Универзитета (Савет Универзитета, 3. октобар 2006.) и Одлуке Наставно-научног већа Универзитета од 16. новембра 2006. године, доносе:

РЕШЕЊЕ
о избору у звање наставника Универзитета у Новом Саду

др Савла Дамјанића бира се у звање редовног професора Универзитета у Новом Саду, за ужу научну област Српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности.

На основу овог решења декан се именованим закључује Уговор о раду.

Ово решење ступа на снагу даном потписа времена на које је именовани изабран у трогодишње звање и након закључења Уговора о раду из става 2. овог решења.

Образложење

Након спроведеног поступка у складу са Законом о високом образовању, Статутом Универзитета и Правилником о начину и поступку стицања звања и звањима радног односа наставника Универзитета у Новом Саду, Веће је размотрило и прихватило Одлуку о утврђивању предлога за избор у звање и раснопаље радног односа Изборног већа Филозофског факултета од 3.07.2006. године и закључке Стручног већа за филозофске науке и журналистику од 3.07.2006. године и 11.10.2006. године и донело одлуку као у диспозитиву.

На основу напред наведеног дописа је решење као у диспозитиву.

Ово решење декан ће уручити именованом приликом потписивања Уговора о раду.

РЕКТОР УНИВЕРЗИТЕТА

Радмила Марјановић-Медурић